

מראי מקומות

מס' קינים

בהוצאת 'בית מדרש גבוה לכהנים' - ביתר

'עץ חיים היא למחזיקים בה'

בהיות ובית מדרשנו 'בית מדרש גבוה לכהנים' אינו מתקצב ע"י שום גורם כל שהוא, וכל החזקתו ממומן מתרומות הציבור, אשר נדבם רוחם להיות מכינים את הכהנים לעבודה, ע"כ נפנה לכל אותם המכירים בערך לימוד תורת הקרבנות אשר בכוחה להגן ולהטיב, לבוא לעזרת ה' בגיבורים וליטול חלק בהעמדת מקום חשוב ונשגב זה, ולסייע למען בית ה' אלוקנו.

לשותפות קבע ולתרומות 0504166339

ניתן לתרום דרך מכשירי נדרים וקהילות עבור בית מדרש גבוה לכהנים

~~~~~

מראי מקומות אלו נכתב בדרך לימודנו לפום ריהטא וכחותה על גחלים, וישנם עוד מראי מקומות רבים אשר נותרו לכתוב וכן בירורי דינים, וע"כ נפנה ונבקש מכל הלומדים להאיר עיננו, ולציין כל מראי מקום או הערה ולהביאם אלינו במייל המערכת k0504166339@gamil.com בכדי שנוכל לקובעם במהדורה הבאה, ויהא זה לזיכוי הרבים, למען ישוטטו בהם רבים.

הזכויות בספר זה אינם שמורות

וניתן להשתמש בו למטרת זיכוי הרבים

יוצא לאור ע"י 'בית מדרש גבוה לכהנים- ביתר'

בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממעזריטש 144 ביתר

לפרטים הערות והארות 0504166339

ערך וסידר: חננאל עמר

ניתן לקבל קובץ זה במייל k0504166339@gamil.com

מכתב ברכה מהגאון רבי חיים אקרמן שליט"א ראש הישיבה הגדולה ביתר עילית,
ומהגאון רבי מאיר שמחה אויערבאך שליט"א רב שכונת הדקל וחבר הכד"ץ

ביהמ"ד
"חניכי הישיבות"
בית משה

בראשות מורינו הגאון הרב חיים אקרמן שליט"א

בס"פ. ארצות שבת שלום, תשל"ח.

בוא ונמציך טובה ואי שאלוה אמרתי סתם יקרה בידי צדק לני ברנחל לבן דברי
טוב, ואין טוב אלא תורה. ביסודו והתקיוו כולל אלימות סדר הצדקה גבית מקדשן
של אומיו- עם קנישיו ולבא מלכותו- כבנים הצומחים בגינת הברכה למולת.

בן ציונו- הגאון ר' בן היה אלך צמר שליט"א - הוא האיל הוקם זול לחפול
והתעסק בקדשים ולשם פנים לפתחו בהתבסקות ים הולדת המקדש דבר יום בימיו
בהיותו זה להיכרת של הכהן הקדוש אמריו היתפל מים לאות הדואג למענה האומות הקרן לית.

ישל כן אכנה לך אולם האלקיים והמחייבים בזכות לימות זב, זכיות מן האסימיוס
בהצעת מסגרת זו, ולסודו ולתאודו כהאל החבונה להוריו המלכות אל גפול
להקבול לביות תורה וצדקה לעיונו.

וכי אלך עבדי לבו אלתו יקרב אמי נותן התורה בהכלת שמות אצל יוצרי
כאלוה מתנה בזמן אפכיון ולשם מסגרת ציונו בסדני הצדקה כפי אלף הכינו לעתם
בני אמיון הכבדים בלמות הכולל.

החולם ביקר אמתי תורה בהכרה

חיים אקרמן

תוכן העניינים

פרק א	3
משנה א	3
משנה ב	7
משנה ג	9
משנה ד	10
פרק ב	12
משנה א	12
משנה ב	15
משנה ג	15
משנה ה	16
פרק ג	21
משנה א	21
משנה ב	22
משנה ג	24
משנה ד	25
משנה ה	28
משנה ו	28
לסיומא דקינים	33

פרק א

משנה א

חטאת העוף נעשית למטה – כתב הרע"ב: מחוט הסקרא. דכתיב (ויקרא ה) והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח, קיר שהשיריים שלו מתמצין ליסוד, וזהו קיר התחתון למטה מחוט הסקרא. דאי קיר העליון דהיינו מן החוט ולמעלה, פעמים שהוא מתמזה לסובב כגון שעושהו למעלה מן הסובב, שהחוט למטה מן הסובב אמה.

ובתפא"י כתב: חטאת העוף נעשית למטה. מזה דמה למטה מחוט הסיקרא שחוגר את המזבח באמצע גבהו, דהיינו אמה אחת למטה מגג הסובב, ולהכי חטאת נעשית למטה מחוט זה, מדכתיב גבה והזה מדמה על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח, ולשון ימצה משמע ממילא, והיינו משום דמלת ימצה קאי לא לבד על הנשאר בדם, רק גם על הדם שהיזה, שכשהוזה, מתמזה וזב ממילא למטה, ואמרה תורה שיזה באופן שיזוב ליסוד, וא"כ על כרחך כולה קרא בקיר המזבח שתחת חוט הסיקרא מיירי, דאז גם דם ההיזה אפשר שיזוב להיסוד, דאי בקיר שלמעלה מהחוט, אפשר שיזוב לסובב, וכגון שהזה דמה למעלה מסובב, [ונ"ל דהא דהקדים תנא הך דינא הכא, משום דכל ענייני מכילתין סובב על עניין זה, דמדחטאת עוף נעשה למטה, ועולת עוף למעלה, לכן כשנתערבו נולד ספק, והקדים דיני חטאת, מדקדים לעולה, ואגב זה נקט נמי דיני דם חטאת ועולת בהמה].

כתב ההון עשיר חטאת העוף וכו' חטאת בהמה וכו'. עיקר המסכתא היא על העוף משום הכי הקדימו.

ונציין מתוך האנציקלופדיה תלמודית כרך יד, חטאת העוף: מקום הזאתה הוא על קיר התחתון של מזבח החיצון, למטה מחוט הסקרא, וכן שנינו: חטאת העוף נעשית למטה וחטאת בהמה למעלה¹¹⁰, שבחטאת העוף נאמר: והזה מדם החטאת על קיר המזבח¹¹¹, ודרשו: זה קיר התחתון - שלמטה מן החוט¹¹² - שנאמר: והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח¹¹³, קיר שהשיריים שלו מתמצים ליסוד¹¹⁴, שכשמה הדם שותת ומתמזה ליסוד, שבקיר העליון פעמים שהוא מתמזה לסובב¹¹⁵, כשהוא עושה למעלה מן הסובב, אבל קיר התחתון כולו למטה מן הסובב, שהחוט הוא למטה מן הסובב אמה¹¹⁶. ואין לומר שיעשה למעלה מן החוט באמה שלמטה מן הסובב ומשם ימצה ליסוד, שאם כן מצינו שלשה מקומות במזבח לדמים, והרי אמרו שחוט הסקרא מפסיק בין דמים עליונים לתחתונים¹¹⁷, משמע שאין במזבח כי אם שני מקומות לדמים¹¹⁸. ויש מן הראשונים מפרשים שאם היה מזה מחוט הסקרא ולמעלה, לא היו מתמצים על היסוד,

¹¹⁰ קנים שם. ועי' זבחים י ב: חטאת העוף תוכיח כו'.

¹¹¹ ויקרא ה ט.

¹¹² רש"י. וע"ע מזבח על מקום החוט.

¹¹³ ויקרא שם.

¹¹⁴ תו"כ שם; ברייתא זבחים סד ב, ועי"ש בגמ' שאע"פ שהכתוב מדבר במצוי נדרש גם לענין הזאה; רמב"ם מעה"ק פ"ז ה"ו.

¹¹⁵ ע"ע הנ"ל על מקומו של הסובב.

¹¹⁶ רש"י ותוס' זבחים שם.

¹¹⁷ ע"ע הנ"ל.

¹¹⁸ שמ"ק שם אות יא.

אלא על חוט הסקרא¹¹⁸. ומזה בקרן מערבית דרומית, שזה היה מקומה להזאתה¹¹⁹, שכן דרשו מה שנאמר במנחת-חוטא*: כי חטאת היא¹²⁰, חטאת קרויה מנחה ומנחה קרויה חטאת, מה מנחה טעונה הגשה בקרן מערבית דרומית¹²¹, אף חטאת העוף עבודתה בקרן מערבית דרומית¹²², והזאת דמה היא עיקר עבודתה¹²³, או שכיון שבחטאת העוף אין הגשה*, לפיכך הוקשה למנחה לענין הזאה¹²⁴, ששתיהן טעונות קרן מערבית דרומית¹²⁵.

היזה דמה למעלה מחוט הסקרא, פסולה¹²⁶, שנאמר: חטאת הוא¹²⁷, כל ששינה בה, פסולה¹²⁸. ויש מן הראשונים שכתבו שאם היזה בכל מקום כשרה, והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש¹²⁹. וכן יש מן הראשונים שכתבו שלדעת שמואל - והלכה כמותו¹³⁰ - שכיון שהגיע דם למזבח כיפר, ואף על פי שניתן שלא במקומו הרי הוא כמו שהגיע למקומו, אלא שהבשר לא הותר באכילה, אף כאן לא אמרו שפסולה, אלא שאסורה באכילה, אבל הבעלים נתכפרו¹³¹. ויש חולקים וסוברים שאף לשמואל לא אמרו כן אלא בזבחים, אבל לא בעוף¹³². ומכל מקום אם היזה שלא בקרן מערבית דרומית, כשרה¹³³, שהרי לא למדו דין זה אלא מהגשה של מנחה¹³⁴, ובהגשה עצמה אין הקרן מעכבת¹³⁵. ויש שכתבו שאף קרן מערבית דרומית מעכבת¹³⁶.

עולת העוף נעשית למעלה - כתב המלאכת שלמה: כדדריש בפ' קדשי קדשים ומלק והקטיר ונמצה דמו מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח וכן דריש אף מצוי בראשו של מזבח וא"ת מאי מייתי מהקטרה שאני הקטרה שאינה מעכבת ואין ללמוד מליקה מהקטרה שמליקה מעכבו (וקל להבין) וא"כ מאי קאמר אחר כך שאם שינה בזה ובזה פסול וי"ל דילפי הכי כמו גבי הקטרה שאם שינה המקום

¹¹⁸ . רבינו הלל לתו"כ שם.

¹¹⁹ . משנה שם סג א וב. הרמב"ם לא הזכיר דין מערבית דרומית רק במליקה, עיי' לעיל.

¹²⁰ . ויקרא ה יא.

¹²¹ . ע"ע הגשה כרך ח עמ' רסה - רסז, ושם מה שלמדו מנחת חוטא מחטאת העוף.

¹²² . גמ' שם ב. ועיי' רש"י פסחים לד א ד"ה ששם, בטעם שאמרו שלול קטן היה במערב של כבש (ע"ע) ששם היו זורקים פסולי חטאת העוף, לפי שהיא נעשית בקרן מערבית דרומית למטה. ועיי' תפא"י מדות פ"ג מ"ג בטעם שדוקא לחטאת העוף קבעו מקום, וע"ע חטאת העוף הבאה על הספק.

¹²³ . רש"י זבחים שם ד"ה ומה.

¹²⁴ . הראב"ד ריש קנים, הובא בשמ"ק זבחים שם בהשמטות אות ב.

¹²⁵ . רש"י שם ד"ה ומה ותוס' שם ד"ה אף.

¹²⁶ . משנה זבחים סו א, ועיי' גמ' שם נב ב: מה דמים האמורים למטן שנתנם למעלה לא כיפר; רמב"ם פסוה"מ פ"ז ה"ה.

¹²⁷ . ויקרא ה ט.

¹²⁸ . רש"י זבחים נב ב ד"ה מה דמים, ועיי' תוס' שם ד"ה מה.

¹²⁹ . רמב"ם מעה"ק פ"ז ה"ט, ומקורו מזבחים סג ב: הזה דמה בכל מקום כשרה כו, ועיי' ש בלח"מ שלפירש"י צריך שכל ההזאה תהיה למטה. ועיי' קרן אורה וחק נתן שם והר המוריה מעשה"ק שם שאף רש"י מודה לעצם הדין.

¹³⁰ . ע"ע זריקה כרך יב עמ' תלג מחלוקת אמוראים בדבר ושהלכה כשמואל.

¹³¹ . תוס' שם סו א ד"ה למעלה.

¹³² . שמ"ק שם אות כה. ועיי' לקוטי הלכות זבחים כו ב בזבח תודה שהוכיח שכן דעת הרמב"ם פסוה"מ שם. ועיי' חזון יחזקאל לתוספתא שם פ"ז ה"ג שהטעם שבעוף לא אמרו כן הוא לפי שהפסול הוא שעושה מעשה עולה בחטאת, עיי' לעיל: מליקתה. ועיי' אבן האזל מעה"ק שם, בארוכה.

¹³³ . לקוטי הלכות שם סג ב, ע"פ הרמב"ם שלא הזכיר אלא למטה מן החוט, וכ"נ דעת השפת אמת שם.

¹³⁴ . עיי' לעיל.

¹³⁵ . לקוטי הלכות שם. וע"ע הנ"ל.

¹³⁶ . חק נתן שם, וכן מצדד בטהרת הקדש שם, וכ"נ דעת הצאן קדשים שם.

הרי הוא כמו שלא הקטיר כך מליקה כשישנה המקום הוי כמו שלא מלקו ואם לא מלק פסל ע"כ, הגיה הר"ר יהוסף ז"ל אם שינה בזה ובזה פסל.

עוד כתב שם - בפ"י רעז"ל האי דפסול אם עשה מעשה חטאת העוף למעלה דוקא בהזאה אבל המליקה וכו' אמר המלקט ובמצוי דחטאת העוף פלוגתא במעילה פ' חטאת העוף דאיכא למ"ד דלא מעכב כמו שכתבתי בזבחים ס"פ ק"ק:

וחטאת בהמה למעלה - כתב הרע"ב: דכתיב קרנות, בגופה של קרן. וכתב ע"כ התפארת ישראל ומ"ש הר"ב הכא ובזבחים פ"ה מ"ג, דבקרן גופא זורק, לא קיי"ל כן, כרמב"ם פ"ה מקרבנות ורכ"מ שם¹.

כתב התפארת ישראל וסימן לחלוק הזה שיש בין דם עוף לדם בהמה, כתב המפרש ע"ע טט, ר"ל בעולת עוף יש ע, וכן במלת למעלה, ובחטאת עוף יש ט, וכן במלת למטה, וממילא ידעינן דין בהמה דהוה איפכא², ויש מסמנין עעע, ר"ת עוף עולה למעלה, מהא ידעינן כולה, ולי נראה סי' בהמלות עצמן, העוף עולה למעלה, ר"ל דרך העוף לעוף למעלה, ודו"ק³.

החובה אחד חטאת ואחד עולה - כתב התוי"ט: כתב הר"ב ואף על גב דאיכא קנין של גר דהן חובה ושתייהן עולות. כמ"ש ברפ"ב דכריתות [ד"ה עד]. ומ"ש הר"ב לא חייש כו'. משום דלא שכיחי כולי האי. כ"כ הרמב"ם. ובנא"י כתוב עוד וגם כן שאינו מפורש בתורה. ע"כ. וכתב [עוד] הרמב"ם. ומה שאמרנו שהחובה אחד עולה ואחד חטאת הרי הוא כפי עיקר החיוב הראשון. ואם כבר הקריב מקצת קרבנותיו עד שיהיה האיש הזה דרך משל יש עליו עשרים עולות ועשר חטאות כולן חובה. או בהפך. ולפיכך אמר במסכת זו מנין חטאות שבחובה ומנין עולות שבחובה ולא אמר חצי החובה. ע"כ.

החובה אחד חטאת ואחד עולה - עיין מש"כ בזה הים של שלמה מסכת בבא קמא פרק ה.

ואם שינה בזה ובזה פסול - ובמפרש וברא"ש פי' דמש"כ במשנה פסול קאי על הזאה, אך לגבי המליקה, הרי מפורש דזבחים (ס"ג ע"ב) דמיצה דמה בכל מקום במזבח כשירה, וא"כ ל"ש לומר דשינה פסול ע"כ.

¹ וכן בחומר בקודש פרק ה כתב: וברש"י זבחים דנ"ד ב' ד"ה קרנות משמע שנותן דם החטאת בראש הקרנות, כדי שיפול לתוך חללן, וכן משמע בש"ס שם. ותמיהני (עי' רש"י ותוס' שם ד"ה ומלאו) והרי היינו כראב"ש לעיל [בש"ס נ"ג א']. דס"ל דדם חטאת בגופה של קרן והרי פליג עליה רבי התם, והלכה כרבי מחבירו; וכן משמע מתני' [זבחים פ"ה מ"ג], דקאמר, עלה בכבש ופנה לסובב וכו', ואי נימא דדם חטאת ניתן בקרן, האיך כהן שבסובב יכול להושיט אצבעו לקרן? ועי' רתוי"ט פ"ו מ"ג ד"ה שהיו וצ"ע].

² ולפי"ז חשבתי נמי ליתן סימן לדברי הגמ' בחולין כא. כיצד מולקין חטאת העוף? חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה, הגיע לוושט או לקנה, חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו, ובעולה - שנים או רוב שנים. ע"כ. וחשבתי ליתן סימן שחטאת הוא בסימן אחד וסימנך ח' ח' היינו ח' חטאת בסימן אחד. [והגר"א קפאש העירני שאפשר נמי לומר סימן א' א' היינו חטאת בסימן אחד].

³ ובטעם הדבר, כתב בזרע יצחק שבגליון המשניות וכן הגיד הגר"מ שפירא ז"ל (אמרי דעת פ' ויקרא), לפי שהעשיר שלבבו גאה בעשרו, אם משים אל לבו שחטא, ראוי הוא שיהי' לו מעלה לקרבנו, לכן חטאת הבהמה, שהוא קרבן עשיר, הוא למעלה. והעני, שאין משיג ידו, אם מתאמץ וחוסך מפיו ומביא עולה לנדבה, ראוי שיהי' למעלה, לכן עולת העוף שזהו קרבן עני, ראוי שיהי' למעלה, והשאר, חטאת העוף ועולת בהמה למטה. (והובא בס' דף על דף בקנים).

ובחי' הרי"ם על התורה כתב דלהכי דם חטאת בבהמה הוא למעלה, ודם עולה הוא למטה, משום שחטאת מביאין לכפרה על החטא, ובמקום שבעלי תשובה עומדין, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד.

אכן ביעיר קנו כאן כתב דקאי על מיצוי, כיון דהא קאמר הכא מיצה דמה בכל מקום כשרה שאם הוזה ולא מיצה כשרה, הפירוש דהוי כאילו לא מיצה כלל רק אעפ"כ כשרה משום דמיצוי אינו מעכב, (ע"ש שדקדק כן מפירש"י בזבחים (שם) ומתוס' במנחות (ג א), ולפי"ז מפרש המשנה דקתני כאן: שינה בזה ובוזה פסול, דר"ל דאף שהקרבתו כשר מ"מ המיצוי פסול, ע"ש שמבאר נפ"מ בתערובת דבעינן לכל הפחות שתהא ראוי למיצוי וזהו לעיכובא.

אכן ברש"י זבחים (ס"ד ע"א) מבואר שאפילו עקר המיצוי לגמרי כשרה. ומשמע מדבריו דלא כהנ"ל אלא שיצא יד"ח מיצוי, וכן הביא בחזון איש (זבחים סי' י"ב ס"ק ב') מפ"י רבנו גרשום במנחות (ק' ע"א) דמבואר דאיכא קיום של מיצוי בכל מקום ע"ש. והקשה החזו"א מאי שנא משירים דכל הקרבנות שמבואר בזבחים (פא א) שמקומן מעכב ע"ש.

ובספר פני המזבח על זבחים (ע' רנט) כותב: הרמב"ם לא הביא הדין דמיצה בכל מקום כשירה, והקרה אורה והלקוטי הלכות כתבו דכיון שפסק (בפ"ז ה"ז) כמ"ד דמיצוי מעכב, ממילא גם המקום מעכבו ע"כ. (דף על דף).

בענין מליקה בכל מקום נציין מתוך האנציקלופדיה תלמודית כרך יד, הטאת העוף: כל מקום מן המזבח כשר למליקת חטאת העוף⁷¹, בין למעלה מחוט הסקרא^{71א} ובין למטה⁷², ואותה ששינינו: חטאת העוף נעשית למטה⁷³, אינה אלא בהזאת דמה⁷⁴, וכן אותה ששינינו: חטאת העוף היתה נעשית על קרן מערבית דרומית⁷⁵, לא נאמרה אלא בהזאת דמה, אבל מליקתה כשרה בכל מקום⁷⁶. וכתבו ראשונים שאף על פי כן אין דרך למלוק חטאת העוף למעלה, שלא יפול הדם לארץ קודם שיבא למטה⁷⁷. וכן כתבו ראשונים שאף על פי שכשרה בכל מקום מן המזבח, מולק אותה בקרן דרומית מערבית⁷⁸. ומכל מקום צריכה המליקה להיות במזבח, אף על פי שלא קבע הכתוב מקום למליקתה, כדי שתהא קרובה למקום הזאתה ומיצוי דמה שלא יתפזר דם הנפש⁷⁹, או לפי שנאמר: והקריב את אשר לחטאת ראשונה ומלק⁸⁰, שמשמע שאחר ההקרבה אל המזבח ימלוק⁸¹. ויש מן הראשונים חולקים וסוברים שאין קביעות מקום כלל למליקתה, אפילו לכתחילה, ואין חוששים לפיזור דם הנפש, ואותה שאמרו: מלקה בכל מקום במזבח

⁷¹ . ברייתא זבחים סג ב, ועי"ש מח ב: אותו בצפון ואין בן עוף בצפון; רמב"ם שם ה"ט. ועי' להלן ציון 82.
^{71א} . ע"ע מזבח החיצון.

⁷² . זבחים סז א ומנחות ב ב; רש"י זבחים סג ב ד"ה בכל מקום ושם פח א ד"ה חטאת העוף.
⁷³ . קנים פ"א מ"א.

⁷⁴ . רש"י זבחים סג ב, ועי' להלן: הזאת דמה.

⁷⁵ . משנה זבחים סג א.

⁷⁶ . רב אשי שם ב. ועי' להלן: הזאת דמה, הלימוד. ועי' רש"י ותוס' שם בטעם שלא למדו כן גם לענין מליקה.
⁷⁷ . תוס' מנחות שם ד"ה עולת העוף. ועי' חולין כט ב: עשה בה מעשה חטאת העוף למטה.

⁷⁸ . רמב"ם שם ה"ו. ועי' חק נתן וטהרת הקדש זבחים שם שפי' בטעמו כדי שתהא המליקה קרובה למקום ההזאה שלא יתפזר הדם, והוא טעם הראב"ד להלן. ובזבח תודה שם כ' שלדעת הרמב"ם זוהי כונת הגמ' שם שבכל מקום היתה כשרה למליקתה, אלא לפי שזה היה מקומה להזאתה לכן עושים שם גם המליקה.

⁷⁹ . פי' הראב"ד קנים שם. ועי' רש"י זבחים טו א ד"ה הא אתעבידא: שנמלקת אצל המזבח.
⁸⁰ . ויקרא ה ח.

⁸¹ . קרית ספר שם, וכע"ז בחסדי דוד לתוספתא זבחים פ"ז.

כשרה⁸², לא באה לומר שתהא טעונה מזבח, אלא להשמיענו שאף על פי שעשאה למעלה כמעשה עולת העוף כשרה⁸³.

איזהו נדר האומר הרי עלי עולה - כתב הר"ן בנדרים [ט א ד"ה כנדבותם]: שנדר פירושו דבר שאינו בא לגמרי בנדבת הלב. ונדבה פירושו מה שאדם נודר יותר בנדבת נפשו, ושמעשיו יותר רצויים. ולכן, נדר הוא באומר "הרי עלי". מפני שאינו נדבה גמורה שהרי לא הפרישו עכשיו. ונדבה היא באומר "הרי זו" שמתנדב באופן יותר רצוי.

ובמגילה דף ח. ילפינן לה מדתנו רבנן: כתיב: "ונרצה לו לכפר עליו". רבי שמעון אומר: את שעליו - חייב באחריותו. דהכי הוא משמעותיה דקרא: "ונרצה לו" - אימתי ירצה את נדרו? "לכפר" - לכשיתכפר לו. דהיינו, לכשיביא את הקרבן. כך כתב רש"י, וכך איתא בריטב"א. משמע מדבריהם דאינו נפטר מהאחריות עד שיקרב הקרבן. אבל תוס' בחולין [כ"ב ע"ב, ד"ה והביא] כתבו, דבהבאה לעזרה - מיפטר. וכן משמע מרש"י שם [קל"ט ע"א, ד"ה דמיחסר הקרבה]. והמשנה למלך [פי"ד מהל' מעשה הקרבנות ה"ה] כתב, דמהרמב"ם שם משמע, דדווקא כשיקריב - יצא ידי חובת נדרו, והקשה על תוס' שהבאנו לעיל. עיין שם. (הע' חברותא). ועיי' בשו"ת להורות נתן חלק טז סימן צט.

ואיזהו נדבה וכו' זו עולה - כתב התפא"י: אפילו אמר נמי עלי, כגון שאמר שור זה עלי עולה, אפ"ה אינו חייב באחריותו, דבמלת עלי ר"ל עלי להביאו קאמר [כערבין ד"כ ע"ב].

בנדרים ובנדבות כלן עולות. כתב ההון עשיר: וקנין של גר דומה לנדר ולא לחובה (עיי' ברע"ב), כיון דמנדבת לבו בא להתגייר, ואל תתמה שהרי עולת נזיר קרי לה התנא דבר נידר ונידב, כדאיתא בחולין (דף מא ב).

משנה ב

חטאת שנתערבה בעולה ועולה בחטאת אפילו אחד בריבוא ימותו כולם - כתב רש"י מסכת זבחים דף עג: חטאת שנתערבה בעולה - בעופות קתני דלית להו תקנתא ברעייה שאין פדיון לעוף כדאמרינן במנחות בפרק המנחות והנסכים (דף ק:).

- עיין מה שכתב בשו"ת הרמ"ע מפאנו סימן כג.

- כתב בחידושי הגר"ח מסכת יומא דף פד: הנה בגמ' זבחים (דף ע"ג ע"ב) איתא חטאת שנתערבה בעולה אפילו אחת בריבוא ימותו כולם, ושם בגמ' פריך ונמשך ונקרב חד מינייהו ונימא כל דפריש מרובא פריש, נמשך הו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, אלא נכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש, אמר רבא גזירה שמא יבואו י' כהנים בב"א ויקרבו, א"ל ההוא מרבנן לרבא אלא מעתה מגיסא אסירא, שמא יבואו י' כהנים בב"א ויקחו. וברש"י שם פירש וכיון דרובא נכסי כי הדדי איכא למיחש דאיסורא ברובא איתיה, ע"כ. והנה בעת שנכבשינהו וניידי כולן מותרין דבכל אחד ניזל בתר רובא, דהרי כבר בטל דין קבוע, וא"כ אמאי בלקחו י' כהנים בב"א כולן אסורין ומשום דאיסורא ברובא איתא, והרי כיון דכבר מותרין היו בעת פרישתן כשהיו ניידי למה יאסרו, ובע"כ דע"י הלקיחה חוזרין לקביעותיהו ונעשים שוב

⁸² . ברייתא זבחים סג ב. ועיי' תוספתא שם: מלקה בכל מקום בעזרה כשרה, ובחסדי דוד והגהות הגר"א הגיהו: בכל מקום במזבח.

⁸³ . פי' הרז"ה קנים שם. ועיי' תוס' זבחים סה א ד"ה אף, שמליקה בחטאת העוף לא מצינו לימוד שצריכה מזבח. וע"ע עולת העוף ששם מפורש שמליקתה היא על המזבח.

קבועין, דלית בהו התירא דרובא, וא"כ גם בלקחו בזא"ז אמאי לא יהדרו לקביעותיהו וגם בזה יהא אסורה, וצ"ע.

והנראה בזה, דבעת פרישתן לית בזה פרישה, ורק בטל קביעותן והם נידי דחל בזה דינא דאזלינן בתר רובא כל זמן שהם נידי ובפרישותן קאי, אבל בלקחו י' כהנים בב"א נעשו שוב קבועים ובקבועין לא אזלינן בתר רובא, משא"כ בלקחו בזא"ז דחל בהו אז דינא דכל דפריש מרובא פריש דהי אז פרישה מהרוב, ופרישתן מהרוב זה לא בטל לעולם דתמיד אית בהו דין זה ורוב שהיה בעת הפרישה המתירן משום דינא דכל דפריש מרובא פריש, וכיון דעיקר דינם מה שבטל קביעותם הוא בשעה שהם כבושין ונידי, א"כ כשבאו י' כהנים ולקחו בב"א שוב נעשו קבועים, ואיסורא ברובא איתא, ולכן הדרא לאסור.

חטאת שנתערבה - כתב המלאכת שלמה: בפ"י רעז"ל בן יונה או תור של חטאת שנתערב בשני קנין של חובה וכו' לשון החכם הרב סולימאן אוחנא ז"ל צריך לידע כלל אחד שעליו סובב כל זה והוא שהקנים של אשה אחת שהביאה ללידתה ולזיבתה אם לא פירשה זו ללידתה וזו לזיבתה יש ביד הכהן להקריב כמו שירצה מחצה עולות ומחצה חטאות וכן שתי נשים שלקחו קניהן בעירוב או שנתנו דמי קניהן לכהן הרי הם כמו של אשה אחת והכהן יקריב איזו שירצה לעולה ואיזו שירצה לחטאת אמנם אם פירשו זו ללידתה וזו לזיבתה או זו ללידתה זו או [זו לזיבתה זו וזו] לזיבתה זו הרי הם כאלו הם של שתי נשים ואינו יכול לעשות כל הקן חטאות או עולות אלא כל קן א' לעולה ואחד לחטאת ע"כ.

חטאת שנתערבה בעולה וכו' ימותו כולם - בהערות לקח טוב (שנדפס בסוף המשניות עם הרא"ש) העיר בריש המסכתא, למה בחטאת ועולת העוף שנתערבו ימותו וא"א להקריבם באופן שיהיו כשרים, שהרי אף על גב דחטאת נאכלת ועולה נקטרת, אין זו סיבה שימותו לדעת ר"ש בזבחים (עה ב) שאשם שנתערב בשלמים מקריבים שניהם ונאכלים בחומרת אשם, ולא חיישינן שממעט באכילה, ואף לרבנן שאמרו אין מביאים קדשים לבית הפסול, היינו דוקא בבהמות דאיכא תקנה רעייה, אבל בעופות שאין פדיון - מודים רבנן שמביאים לבית הפסול, ולכן בתערובות עופות אם לא היה טעם אחר שלא להקריבם היו מקריבים והבשר תעובר צורתו ותצא לבית השריפה ע"כ.

וכתב חכ"א בקובץ קול התורה (קובץ נ"ז ע' כט): ויש להעיר, דלכאור' כל מה שהתיר ר"ש דוקא באשם ושלמים שנתערבו שמצות אכילה מתקיימת עכ"פ, אבל עולה שנתערבה באשם או בשלמים, גם ר"ש מודה שאין מקריבין, כיון שלא יתקיים דין הקטרה כלל בהעולה וגם דין אכילה יתבטל, וא"כ ה"ה בעופות שנתערבו א"א להקריב ע"מ שלא להקטיר העולה ולא לאכול החטאת ובע"כ ימותו.

ועי' ברמב"ם (פ"ה מפסוהמ"ק ה"ה) ובמהר"י קורקוס דמשמע שגם עולה שנתערבה בשלמים תליא בר"ש ורבנן, אמנם במקורות וציונים מובא מראב"ד בתו"כ שר"ש מודה בכה"ג, וכ"כ באור שמח ע"כ.

חטאת שנתערבה בחובה אין כשר אלא כמנין חטאות שבחובה כו' - עיין אריכות בזה בס' הר המוריה שכתב לבאר את כל דברי המפרש בזה. עי"ש. וע"ע בס' מרכבת המשנה העלמא.

ברמב"ם הל' פסולי המוקדשין (פ"ח ה"ב - ג') כתב כאן חידוש גדול וז"ל: וכיצד דיניהן, אם נתערבה חטאת בחובה זו הסתומה אין כשר אלא מניין החטאות שבחובה בלבד כו', לפיכך אם היתה החובה שתים בחטאת, חצי בחובה כשר וחצי פסול. ויראה לי - שהוא עושה כולן כמעשה חטאת.

וכתב על זה הראב"ד: א"א, טעה טעות גדולה, ואם בא למלך, היאך אומרים לו הקרב פסולין למזבח, והעולות - אם יעשר אותן למטה - יפסלו, אלא ודאי אומרים לו, לא תקריב אלא כמנין חטאות שבחובה, ועשה אותן למטה כו' עכ"ל.

ובביאור שיטת הרמב"ם, כתב הכסף משנה (שם): ונראה לי שודאי רבינו נראה לו שברישא עושה למטה כמעשה חטאת, ואין בזה משום מקריב פסולין למזבח, כין שקינים סתומים הם, ולא קרא שם עולה על שום אחד מהפרידים עיין שם⁴.

ויעויין שם במהר"י קורקוס מה שכתב בביאור הרמב"ם, ובשו"ת רמ"ע מפאנו (סי' כ"ג) כתב שהוא כעין קנאין פוגעין בו שהיא הלכה ואין מורין כן. וז"ל: ואולם לראשונה יאמר הרמב"ם דאח"כ דקן מפורשת שנתערבה - כולם ימותו, אבל ה"מ לכתח"י, דאי דיעבד לא סגי דלא נכשר מקצתייהו, ולפ"ז אפשר לדחוק ולפרש דברי הרמב"ם דלקלס"י לההוא כהן תרי זימני אפי' יפורש "נמלך" בב"ד, על דרך אותה ששינונו הגובה את הקסוה וחבריו, קנאין פוגעין בהן (סנהדרין פ"א ע"ב), שאין קנאים נמלכין בב"ד, ואם נמלכו בשתע מעשה אין מורין להם כן, ואעפ"כ שבחו חכמים לפנחס, דא"ל משה מאן דקריינא אגדתא איהו לאהוי פרוקנא, להלכתא ודאי אסתיים ל"י, ולא רשותא, דהא עדיין לא בא אחרי זמרי אל הקובה, ולא ראה את מעשיו. והכא הכי נמי.

ולישנא דהרמב"ם דייק שפיר לדרך זו, שכתב "ונראה לי" שהוא עושה וכו', פירוש סברא הוא שמעצמו יהא עושה כך ותהי לו חכמה, אף על פי שאם נמלך בב"ד אין מורין כן עכ"ל.

משנה ג

אחת לזו ואחת לזו - כתב התוי"ט: נתן דוגמות לכל המסכתא [בקרבנות] הנשים לפי שהם יותר חייבות בקנים מפני שחייבות מהם כמו שחייבין האנשים. ומוסף על האנשים. יולדות. וג"כ שהזיבות מצוי הרבה מאד בנשים יותר ממה שהוא מצוי באנשים כמו שהוא מפורסם ונגלה לעין. הרמב"ם.

אחת לזו ושתים לזו ושלוש לזו ועשר לזו ומאה לזו כו' - בטעם שנקט התנא מספרים אלו דוקא, כתב במעייני יהושע (שנדפס בגליון המשניות) על פי מה שכתב האבן עזרא שמספר א' הוא הראשון שבמספרים, מספר ב' הוא הראשון שבזוגות, מספר ג' הוא הראשון שבנפרדים, מספר י' הוא הראשון של יסודי

⁴ וכתב המקדש דוד (קדשים סימן כח): והנה קשה טובא דהא כיון שעשה כמנין החטאות למטה הרי נתפרשו האחרות לעולות, א"כ כי מקריב עוד למטה הרי מקריב מפורשות למטה ולא סתומין, ונראה לתרץ דהכא כשמקריב הראשונות למטה אינו עושה זאת בתורת פירוש שמפרש שתהיה זו לחטאת וממילא השניה מתפרשת לעולה ע"י מה שהקינין מתפרשין בעשיית כהן אלא עושה זאת בתורת המשכה, דמה עולה מפורשת אם עשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת נמשכת ונעשית חטאת העוף, כ"ש סתומה דעומדת לחטאת כמו לעולה, וכיון דהוי רק בתורת המשכה אין חברתה מתפרשת לעולה ונשארת סתומה, ויכול אף אותה להקריבה למטה, ואין בזה משום הקרבת פסולים כמ"ש הכ"מ דסתומין דלא קרא עליהם שם עולה אין זה פסול, היינו דזה דאמרינן שעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת אף דנמשכת מ"מ פסולה היא, זה דוקא בשכבר קרא עליה שם עולה אבל סתומה שעשאה למטה כמעשה חטאת אינה נפסלת, וכן מ"ש הרמב"ם ז"ל בסיפא בעולה שנתערבה בקן סתומה דיראה לי שעושה כולן למעלה כמעשה עולה, ואף על גב דאמרינן בגמרא דמחטאת לעולה אינה נמשכת, הא אמרינן שם הטעם משום דנפסלת בסימן ראשון משום חטאת שלא לשמה, אבל בסתומה דעדיין לא קרא עליה שם חטאת ואינה נפסלת משום שלא לשמה נמשכת כמו עולה וכמ"ש. [וז"ש הרמב"ם ז"ל אבל מנין העולות פסולים, לפמ"ש הכ"מ דאינן נפסלין משום עשיית מטה, ע"כ הכוונה דאינו יוצא בהן ידי העולות לפי שאי אפשר לעשותן למעלה כדינן]. וע"ע במרכבת המשנה מש"כ בזה.

החשבון שנחלקים לעשירות ולמאות, שאחר כך חוזר חלילה אחת עשרה, מאה ואחד וכו', לכן נקט התנא של משנתנו מספרים אלו - א' ב' ג' י' וק'. (דף על דף).

כתב הכסף משנה - ז"ל רבינו בפירוש המשנה אומר כי מה שהקדים לומר אין כשר אלא מגין עולות שבחובה אינו אלא אם נתערבו קינים נדבה שהם עולות כולם בקיני חובה שחציין עולות וחציין חטאות אבל חובה שנתערבה בחובה וכו' שאם היו שוות אלו כנגד אלו יהא המחצית כשר והמחצית פסול בהכרח באי זה צד שעשאן וכו' ויהיה שוה בזה כהן נמלך ר"ל ששואל לאשה אי זה יעשה חטאת ואי זה יעשה עולה וכהן שאינו נמלך אלא שהדבר מסור לו אבל אם היה מגין אחת משתייהן יותר ממגין האחרת [הרי יש בזה חילוק והוא] שאם עשה הכל למעלה או למטה המחצית כשר והמחצית פסול בהכרח וכו' ואם עשה החצי למעלה והחצי למטה וכו' המועט אז כשר ע"מ שיהא נמלך ולא יהיה מסור לו לעשות עולה מה שירצה וחטאת מה שירצה הרי בעלת המגין המועט אומרת לו שזה המחצית שנעשה למעלה בו נבלעה עולה שלי לפי שהוא המועט והמחצית שעשית למטה בו נבלעה חטאת שלי לפי שהוא ג"כ המועט ואני לא מסרתי הדבר אליך ולא הרשות עכ"ל.

משנה ד

רבי יוסי אומר שתי נשים שלקחו כו' - כתב התו"ט: כתב הר"ב לאו משום דסבר ר"י יש ברירה ונימא דכשהקריב הכהן קן אחד לשם [אחת] מהן כו' בגמ' דבכל מערבין דף ל"ז בעי לאוכוחי מהכא דר"י ס"ל יש ברירה. ופירש"י. כדכתב הר"ב דכיון דעלתה ההקרבה לכל אחת לשמה ש"מ דיש ברירה. דאלת"ה הא קי"ל בפסחים [דף נ"ט] וזבחים [דף ג] דקרבת הקרב בשנוי הבעלים אינו עולה לבעלים. ע"כ. והקשו התוס' דהא מוכח בריש זבחים [וכ"כ שם הר"ב בהדיא] דסתמא לשמה קאי⁵. א"כ בלא ברירה אפשר להקריב לו בסתם. ולכן פירשו דהכי בעי לאוכוחי דס"ל יש ברירה דאי אין ברירה איכא למימר כל קן רחל הקריב למעלה וכל קן לאה הקריב למטה והקריב עולה למטה וחטאת למעלה. ומשני כשהתנו הנשים בשעת לקיחה זה יהיה שלי וזה יהיה שלך. וכן בנתנו דמי קניהן לכהן בעירוב ונתנם למוכר ופירש בשעת לקיחה קן זה לזו וקן זה לזו ונמצא שלא נתערבו הקנין אלא המעות. מהו דתימא דנגזור התנו אטו לא התנו דכיון שנותנים הדמים בעירוב יקחו ג"כ הקנין בעירוב ואז א"א בלא ברירה קמ"ל דלא גזרינן וקמ"ל נמי כדרב חסדא דאמר רב חסדא אין הקנים מתפרשות איזה עולה ואיזה חטאת אלא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן [דכתיב (ויקרא י"ב) ולקח וגו' אחד לעולה ואחד לחטאת וכתיב (שם ט"ו) ועשה הכהן את האחד חטאת ואת האחד עולה. פ"ד דיומא דף מ"א]. ומדנקט שתי נשים ולא נקט באשה אחת משמע דאתא לאשמעי' דלא גזרינן התנו אטו לא התנו ואי לא אתא לאשמעינן נמי כדרב חסדא לא ה"ל למימר ולמתני לאיזה שירצה יקריב עולה ולאיזה שירצה יקריב חטאת. דלא היה צריך להזכיר עולה וחטאת אלא יקריב של לאה ללאה ושל רחל לרחל. ע"כ.

כתב הריטב"א בעירובין לז: אף ש"קן סתומה" היינו שלא נתפרש איזו מן הפרידות לחטאת ואיזו לעולה, יכול הכהן לפרש בשעת עשייתו איזו לחטאת ואיזו לעולה ואפילו בלי "ברירה", [וכדאמרינן בסמוך], "אבל אין לו רשות לפרש בשני קנין סתומין לשני בעלים, איזה קן יהא לרחל, ואיזה מהם יהא ללאה, אלא אם כן נתנו לו רשות, ובדין ברירה".

-עיי' תוס' ישנים יומא נה:

⁵ ות"י המהר"ל מפראג בחידושי שם דלא כשר סתמא רק באפשר להקריב לשמה, אבל הכא דאין ברירה ואי אפשר להקריב לשמה גם סתמא פסול,

כתב הרע"ב: רבי יוסי אומר כו' - לאו משום דסבר רבי יוסי יש ברירה ונימא דכשהקריב הכהן קן אחד לשם אחת מהן הוברר הדבר למפרע דמתחילה בשעת לקיחת הקן היה קן זה שלה, אלא מפרש בגמרא בפרק בכל מערבין [דף לז] דר' יוסי מיירי בשהתנו בשעת לקיחה שיוכל הכהן לעשות קן שירצה לשם איזו אשה שירצה. והלכה כר' יוסי.

כתב התוספות הרא"ש (המסכת עירובין דף לז): לאיזה שירצה כהן יקריב עולה וכו'. פרש"י מדקאמר שמותרות ליקח קניהן בעירוב מכלל דיש ברירה דאי אין ברירה איכא למימר דחטאת ועולה שהקריבו לזו לא שלה היו אלא של חברתה וקרבו הקרב בשנוי בעלים קימא לן דלא עלה לבעלים לשם חובה וכ"ש חטאת שלא לשם בעליה דמפסלא לגמרי אלא ש"מ דיש ברירה. והקשה רבינו שמשון מקוצי מהא דתנן בזבחים פ' התערבות דקדשים וקדשים מין במינו זה יקרב לשם מי שהוא זה יקרב לשם מי שהוא פי' אם נתערבו קרבנות ראובן וקרבתות שמעון מין במינו כגון חטאת וחטאת או עולה ועולה יקרבו בסתם ויעלה לכל אחד קרבנו א"כ אין צריך הכא לטעמא דברירה, ותירץ דהכי מוכח דיש ברירה דאי אין ברירה שמא אותם שתי פרידות שהקריב לחטאת הם של אשה אחת נמצא שהקריב קרבן של אותה אשה שהיה לו להיות עולה לשם חטאת ונפסל וכן שתי פרידות שהקריב לעולות היו של אשה אחת ונמצא שהקריב חטאת לשם עולה, אלא ש"מ דיש ברירה ואמרין הוברר הדבר שאותם שתי הפרידות שהקריב לחטאת היו לשתי נשים וכן אותם שהקריב לעולות. ונראה לי לקיים פרש"י דהא דתנן קדשים וקדשים מין במינו זה יקרב לשם מי שהוא הני מילי היכא דכבר נקרא שם הבעלים על הזבח אז אמרינן דהכהן יקריבם בסתם ואין צריך לברר לכל אחד ואחד בעליו אלא ממילא כל אחד קרב לשם הבעלים שנקראו עליו אבל היכא דלא נקרא שם בעלים על הזבח הכהן צריך לברר זביחתו לשם בעליו ולומר לשם פלוני אני זובח ואי אפשר להיות זה בלא ברירה.

וכתב בחידושי הריטב"א (מסכת עירובין דף לז) שם: ופרקינן הב"ע כשהתנו. פירש רש"י ז"ל שהתנו הנשים ביניהם שכל מי שיקריב הכהן לשמה יהא שלה, והקשו בתוספות דכי התנו מאי הוי אם רוצה לומר שהתנו שכל מי שיקריב הכהן לשמה יהא שלה מתחלת הלקיחה ולא יחול בו זכות לחברתה א"כ היינו ברירה, ואם רוצה לומר שכל מי שיקריב הכהן לשמה יהא שלה כי חברתה נותנת לה זכות שהיה לה בקן ההוא בשעת הקרבה א"כ הוה ליה כאלו נשתתפה עמה באותו קרבן וקי"ל שאין אדם מוכר עולתו ולא חטאתו, לפיכך פירש ר"י ז"ל דהא דקתני שנתערבו קניהם לא שנתערבו גופן של קנים שלקחום בעירוב אלא שנתערבו המעות, ובשעת המקח לקחו כל אחת מהם שלה והתנו הנשים ואמרה כל אחת מהן קדושת מעותי בכל מקום שהן תהא חלה על שתי (פרוטות) [פרידות] אלו ושוב לא נתערבו, או שנתנו מעותיהן לכהן מעורבין והתנה הכהן כן בשעת המקח על כל קן וקן בפני עצמו, על זה יתחללו מעותיה של לאה ועל זה יתחללו מעותיה של רחל ובהא לא שייך דין ברירה כלל, והא דקתני לאיזה שירצה כהן יקריב עולה לפי שבשעת המקח אף על פי שנתבררו הקנים לא נתפרשו כל אחד מהן איזה יהא עולה ואיזה יהא חטאת וקמ"ל שהכהן מפרשה בשעת הקרבה, וכי תימא כיון שהתנו פשיטא, [י"ל] דהכי קאמר תלמודא דקמ"ל דלא גזרינן התנו אטו לא התנו וקמ"ל כדרב חסדא כדקא מפרש ואזיל.

ויש שפירשו הב"ע כשהתנו שהן לקחו קניהן בעירוב ממש אבל התנו ביניהם מתחלה שלא תזכה אחת מהן בשום קן בעולם עד שיברר אותם הכהן, ומשעה שיברר אותם הכהן ואילך תחול זכותם באותו קן [כ] שבבררם הכהן קודם הקרבה נתברר קנה של כל אחת ומאותה שעה ואילך זכתה בקן שלה, וכן כשנתנו דמי קניהם מעורבין לכהן התנו שאותו קן שיברר הכהן לאחת מהם בשעת המקח יהא שלה ויהא שלוחם לברר חלק כל אחת מהן דהשתא מתחלת זכייתן בקניהן הוברר קן כל אחת מהן ואין כאן ברירה וקמ"ל

דלא גזרינן התנו אטו לא התנו, וזה יותר נכון בלישנא דמתני' דקתני שלקחו קיניהן בעירוב ואתי שפיר טפי לישנא דהתנו, וקרוב לזה פירש הר"א ז"ל.

ובתורת חיים שם כתב: התם כשהתנו. כמו שכתבו התוספות שהתנו הנשים בשעת לקיחה זה יהיה שלי וזה יהיה שלך ולא נתערבו הקינין וגרסינן מהו דתימא נגזור התנו אטו לא התנו קא משמע לן וכדרב חסדא פ"י דתרת"י קא משמע לן כמו שכתבו התוספות ואם תאמר דמאי איצטריך ליה למימר השתא וכדרב חסדא לפרושי עולה וחטאת דנקט ברייתא מדלא נקט יקריב של לאה ללאה ושל רחל לרחל והא למאי דס"ד נמי צריך לומר הכי דלמאי דס"ד דלא איירי כשהתנו ורבי יוסי אתי לאשמעינן דיש ברירה ע"כ צריך לומר דעולה וחטאת דנקט משום דאתי לאשמעינן נמי כדרב חסדא ויש לומר דלמאי דס"ד דרבי יוסי אתי לאשמעינן דיש ברירה איכא למימר דהא דקתני ברייתא איזה שירצה כהן יקריב עולה ולאיה שירצה יקריב חטאת לאיזה מן הקינין שירצה קאמר כדפי' רש"י ז"ל דהיינו שתי הפרידות יקריב עולה לב' הנשים ואת הקן הב' יקריב שתיהן חטאת לב' הנשים וא"כ אתי שפיר דנקט עולה וחטאת דרבנותא אשמעינן דיש ברירה תוך ברירה דאי לא קתני עולה וחטאת הוה אמינא דלא שרי אלא א"כ מקריב קן א' ללאה פרידה לעולה ופרידה לחטאת וקן א' לרחל פרידה לעולה ופרידה לחטאת דליכא אלא חד ברירה אבל לחלק על קן וקן פרידה אחת ללאה ופרידה אחת לרחל הוה אמינא דכולי האי לא אמרינן דיש ברירה קא משמע לן אבל השתא דמוקי לה כשהתנו ולית ליה לר"י ברירה ע"כ הא דקתני ברייתא איזה שירצה כהן יקריב עולה כו' לאו אקינין קאי דכיון דאין ברירה לא מצי למיעבד הכי אלא אשתי פרידות שבקן קאי דבכל קן לאיזה פרידה שירצה כהן יקריב עולה ולאיה שירצה מן הפרידות יקריב חטאת ולכך איצטריך לפרש דמאי קא משמע לן פשיטא דמצי למיעבד הכי ולהכי קאמר וכדרב חסדא דהא דרב חסדא אתי לאשמעינן.

-וע"ע בשו"ת משנה הלכות חלק טז סימן פה.

פרק ב

משנה א

קן סתומה שפרח ממנה גוזל וכו' - בשיטמ"ק על נוזר (י"ד ע"א) מביא בשם פ"י הרא"ש ז"ל שכתב: הוא הדין דהוה מצי למיתני קן מפורשת, כגון שפירש איזו לעולה ואיזו לחטאת, אלא שהיה צריך לפרש ובלבד שיכיר הנשארת אם היא חטאת או עולה, דאם אינו מכירה אינו יכול ליקח לה זוג, דאינה ראויה להקרבה, שהעולה נעשית למעלה מן הסיקרא והחטאת למטה, ולא רצה להאריך ותנא קן סתומה.

וגם אורחא דמלתא שאינו מכיר אם עולה אם חטאת כשנאבד בן זוגה, אלא כשהם ביחד אז נקל להכירם. א"נ נקט קן סתומה משום סיפא, פרח לבין הקריבות פסול ופוסל אחד כנגדו, ואם היה מפורש היה פוסל שנים עכ"ד.

וראה ברע"ב על המשניות כאן שכתב: קן סתומה - ולא מבעיא מפורשת, דפשיטא שאם פרח האחד יקח זוג לשני, כיון שהן נפרשים זה מזה וכל אחד שמו עליו, אלא אפי' סתומה שעדיין הם יחד ועומדים להתפרש, וסד"א שאם פרח האחד ימות השני קמ"ל עכ"ל.

ובתוס' יום טוב כתב עליו: וקצת קשה דלפי זה רישא נקט סתומה בלאו דוקא. ובסיפא פרח לבין הקריבות א"א לפרש אלא דוקא סתומה. והתוס' כתבו קן סתומה ה"ה בקן מפורש הוי דין זה, אלא משום דבסיפא קאמר פרח לבין הקריבות כו', דדוקא פרידה של קן סתומה שפרחה ונתערבה לבין הקריבות, אבל פרידה

המפורשת לעולה שפרחה בין שאר קינין, אינו יכול להקריב אלא כמנין עולות (שבקנים) שפרח לשם כדאמר בפ"ק ע"כ.

ושוב מצאתי בפ"ב דנזיר (דף י"ב א) דמייתי לה התם בגמרא למתניתין דהכא. וקאמר עלה ואילו קן מפורשת אין לו תקנה. ופירש"י וכל קן מפורשת שפרח אחד מהן ואינו יודע איזו לחטאת ואיזו לעולה. ואף על גב דפירש, כיון דלא הוה תרווייהו קמיה לית בהו היכרא דלא ידע אי האי שני הוי חטאת או עולה ע"כ. אבל התוס' דהתם כתבו וז"ל: ומשו"ה נקט סתומה, דאי מפורשת היה צריך להאריך ולפרש איזהו פרח העולה או החטאת, ולהכי קיצר בלשונו ואמר דפרח אחד מהם ע"כ. נראה מזה דלא גרסי בגמ' להא דאילו קן מפורשת אין לו תקנה עכ"ל.

וראה נמי בקרית ספר (הלכות פסולי המוקדשין פרק ט) שכתב: קן סתומה שפרח ממנה גזול לאויר או למיתות או שמת יקח זוג לשני. ריש פרק ב' דקינין משנה כלשון הרב ז"ל ופירשו דלרבנותא נקט סתומה דלא מיבעיא מפורשת דכיון דנפרשו זה לחטאת וזה לעולה תו לא סמך זה לזה כלל אלא אפילו סתום שעדיין עומדין יחד להתפרש יקח זוג לשני. פרח לבין הקריבות פסול ופוסל אחר כנגדו דאי פרח לקן אחר הרי גזול זה שהוא חטאת או עולה מעורב בעולה או חטאת שבקן שנתערב בו ואם כן אין יכול להקריב אפילו מדאוריתא אלא גזול אחד מהם חטאת ואחד עולה דאי מקריב תרי חטאת או עולה דילמא הוה תרווייהו מקן זה שאחת מהן לבד הוא חטאת ואחד עולה ופוסל אחר כנגדו היינו מדרבנן כגוונא דמפרש הרב ז"ל ובחזירתו נמי הוי דרבנן. קן סתומה וקן מפורשת פרח מסתומה למפורשת יקח זוג לשני דכיון דהוא סתום הוי חטאת או עולה (או חטאת) חזר מן המפורשת לסתומה או שפרח אחת מן המפורשין לסתומה ואין ידוע אי זו חטאת ואי זו עולה ימותו כולן דאם עולה נתערבה הרי יש בה חטאת ואם חטאת נתערבה העולות פסולות ואם נתערב באחת או שנים בשנים פסילי מדאוריתא דלא בטלי. סתימה באמצע ופרחו לצדדין דלא הפסי' כלום ואותה שפרחה לחטאת הויא חטאת ולעולה עולה חזרו לאמצע הוה חטאת ועולה מעורבין והצדדין יקרבו כשהיו חזר מן האמצעית לצדדין הוה כולהו חטאת ועולה מעורבין זה בזה.

ובס' הר המוריה (הלכות פסולי המוקדשין פרק ט): גזול לאויר. נזיר י"ב א' וקינין פ"ב מ"א וכתב המפרש וז"ל פי' רבי דלרבנותא נקט סתומה דלא מיבעי מפורשת כיון (כצ"ל) שנפרדו הקינין זה מזה ונפרשו זה לחטאת וזה לעולה תו לא סמך זה לזה כלל ופשיטא שאם פרח האחד יקח זוג לשני אלא אפילו קן סתומה שעדיין הם יחד ועומדין יחד להתפרש ס"ד כי פרח האחד שימות הנשאר קמ"ל ולא מיבעיא פרח לאויר העולם כי שמא ישוב כל אחד ואחד כדין ולהכי נמי כי עדיין לא חזר יקח זוג לשני אלא אפי' פרח לבין המתות שעתה אינו יכול לשוב שנתערב בהם יקח זוג לשני ולבין המתות נמי פירוש (הלשון מגומגם קצת וצריך תיקון) ואינו קרוי הבדלה מחבירו אלא אפי' מת אחד יקח זוג לשני עכ"ל וכ"כ הרע"ב אמנם התוס' בקינים כתבו וז"ל ה"ה בקן מפורש הוי דינא הכי אלא משום דבסיפא קאמר פרח לבין הקריבות פסול ופוסל אחד כנגדו דדוקא פרידה של קן סתומה שפרח ונתערב לבין הקריבות אבל פרידה המפורשת לעולה שפרח בין שאר קינים אינו יכול להקריב אלא כמנין עולות שבקינין שפרח שם כדאמר בפ"ק עכ"ל והרא"ש כ' שלשה פירושים. א', שלא דוקא קן סתומה ה"נ מפורשת אם ידוע איזה מהם נאבד אלא מילתא דפסיק נקט דמפורשת היה צריך להאריך ולפרש אם ידוע איזה מהן נאבדה. ב', כתב פי' התוס'. ג', כדעת המפרש והרע"ב. ועי' נזיר י"ב א' שם איתא וז"ל ואילו קן מפורשת אין לו תקנה (ופרש"י וז"ל לפי שאין יודע איזו לחטאת ואיזו לעולה ואף על גב דפירש כיון דלא הוה תרווייהו קמיה לית בהו הכירא דלא ידע אי האי שני הוי חטאת או עולה עכ"ל ואולי לזה כיון המפרש שכתב דלא נראה ליה כפרש"י

ועיי"ש בתוס' ד"ה קן סתומה וכו' שכתב כפי הראשון של הרא"ש יעו"ש ועיינ בתוס' יום טוב אמנם רבינו בפי המשניות כתב כדעת התוס' דקינים יעו"ש היטב.

או שפרח בין המתות - כתב התוספות יום טוב: או שפרח בין המתות - להכי קאמר בין הטאות המתות. דאילו נתערבה בין הטאות חיות והנך הטאות דידיה נינהו. מצי למיתב חד מינייהו ועביד לה זוג להא. והא דלא נתערב הוי קרי ליה עולה. גליון שבפירש"י שם פ"ב דנזיר:

כתב בחידושי הגרי"ז מסכת נזיר דף יב. או שפרחה לבין הטאות המתות או שמת אחד מהן יקח זוג לשני, וברש"י, גליון להכי קאמר בין הטאות המתות דאילו נתערבו בין הטאות חיות והנך הטאות דידיה נינהו מצי למיסב חד מינייהו ועביד ליה זוג להאי והא דלא נתערב הוה קריב לה עולה. והנה שמעתי מכבוד הגאון הצדיק ר' זאב הגאב"ד דבריסק (שליט"א) זצ"ל כי מבואר בראב"ד דמפורש בספרא דבטאות היולדות דהופרשו החטאות ללידה זו אינה יכולה להקריב הקרבן ללידה אחרת, וא"כ אף אם נתערבו בין הטאות חיות א"א לה להקריב פן יפגע בחטאות אשר הפריש מעיקרא ללידה אחרת, ועוד דהכא ודאי יפגע בחטאות אשר לא הופרשה על לידה זו דהא נתערבה בחטאות חיות אחרות שלא הופרשו על לידה זו, וא"כ מוכרח מדברי רש"י דליכא קפידא בחטאות היולדות אף אם הופרשו ללידה אחרת יכולים להקריב על לידה זו.

וכן משמע מהתוס' כאן בד"ה ואילו שאר קינים בעלמא מתקנן ואמאי לימא כל חדא וחדא הוא דלמא אותו שפרח כלומר והוקבע כבר לראובן ואיך יצא שמעון בו ידי חובתו. ומשמע דהחסרון הוא דכבר הוקבע לראובן ומשו"ה אינו יוצא שמעון ידי חובתו, ולפי"ד הראב"ד אף ראובן אינו יוצא ידי חובתו כיון שלא הופרשו מתחילה על יולדת זו, וע"כ משמע דמצד ההפרשה ליכא חסרון כלל דחטאות היולדות שלא הופרשו על לידה זו אלא דהחסרון הוא משום שהופרשו על יולדת מאיש אחר, אמנם מסוף ד' התוס' מוכח להיפך דסיימו ה"נ יקנסוהו שלא שמר קיניה ולומר שזיה פרח מקן ראשון והוקבע לזיבות ראשון, ותמוה דמאי איכפת לן אם הוקבע לזיבות ראשון, אלא מוכח דגם בחטאת זיבה או יולדת לא יוכל לשנות מזיבה לזיבה אחרת וה"ה ליולדות. (נתיבות הקודש).

ובתפארת ישראל כתב: או שפרח בין המתות. ר"ל לבין הקנין שמשפטן שימותו כולן, וכגון שנתערב בהן חטאת בעולה [כפ"א מ"ב], אבל בפרח א' מהקן הסתום לבין חטאות הקריבות, רשאי להקריב כל התערובות כדין חטאות, ואפילו לא היו החטאות הקריבות שלו, יכול להתנות שאותה הפרידה שהיא שלו, תעלה לו לשם חטאת [וכלעיל פ"א סי' ל"ב ודו"ק, ועיי' התוי"ט כאן ד"ה און], ואותה הפרידה שלא נתערבה יקריב עולה, וה"ה בפרח א' מקן סתום לבין עולות הקריבות יעשה איפכא. יקח זוג לשני. וכ"ש דבפרח א' מקן מפורש, ויודע איזה נשאר, דאין זקוקין זה לזה כלל, ויקח זוג לשני, אלא דקמ"ל פרח א' מסתום, דסד"א מדהיו ב' הפרידות זקוקות זה לזה, וכל א' מהן היה ראוי לקבוע עליו שם חטאת או עולה, ורק ע"י שיוקרב ראשונה לחטאת יבורר שהנשארת היא עולה, וא"כ הכא, מדהלכה א' מהן לאיבוד, הוה ל' הנשארת כאילו חטאת ועולה מעורב בה ותמות קמ"ל, מיהו סיפא בפרח לבין הקריבות דוקא בפרח מקן סתום, פסול ופוסל א' כנגדו, אבל פרידה מפורשת לעולה שפרח לתוך קן סתום, אין כשר רק כמנין העולות שבקנין שפרח לשם, וה"ה בחטאת מפורשת שפרח לתוך קן סתום, יקריב מהתערובות רק כמנין החטאות שבהסתום [כפ"א מ"ב], ובאינו יודע אם החטאת או העולה פרח מהמפורשת להסתום, אז התערובות וגם הפרידה הנשארת כולן פסולין [כנזיר די"ב].

משנה ב

חזר פוסל אחד בחזירתו - כ' המלאכת שלמה: פי' הרמב"ם ז"ל דע כי כל מה שנאמר בכל הלכות אלו חזר אינו רוצה לאמר שחזר אותו העוף לפי שכל זמן שיהא כן אין שם הפסד כל עיקר אבל ר"ל כשאמר חזר שמאחר שפרח מכת זו לאחרת חזר עוף אחר ופרח לכת הראשונה והרי אפשר שהוא הראשון עצמו שחזר לחבורתו או הוא עוף אחר ע"כ. וכן הכ"מ הביא דברי הרמב"ם הללו.

משנה ג

ראה מש"כ התוס' ביזמא סה: ד"ה ומשום גזרה ע"ד התוס' הללו.

וראה ברמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק ט ה"ה - ובס' הר המוריה שם.

ויש אומרים השביעית לא הפסידה כלום - כתב התוספות יום טוב: כתב הר"ב פירש בפריחה וחזרה שלישית אלא לעולם יקריבו ממנה חמש קנין כו'. אבל אין נראה לפרש לא הפסידה כלום ויקריבו בה שבעה חטאות ושבעה עולות דמצי עביד להו כיון דבקנין אחרים אין בהן כלום [ואותן ג' שנתערבו בה מאחרים ראויין הם להקריב כולם בין עולות בין חטאות שבכל פעם שבא לה אחד היה בא ממקום שראוי להקריב בין עולה בין חטאת]. דאין זה הלשון דהוה ליה למימר נשכרה שביעית בפריחה שלישית שע"י פריחה שלישית הוכשרו כל הקנין שבשביעית. אלא הלשון משמע לא הפסידה כלום בזאת פריחה שלישית. המפרש.

והרש"ש כתב: וי"א השביעית ל"ה כלום. עיי' בהרע"ב ודבריו לקוחים מהמפרש. ולכאורה אין להם ביאור. ולעד"נ דמצד הדין אינו פוסל א' כנגדו אלא בפרח לבין הקריבות אבל לבין המתות א"פ וכדלקמן מ"ד פרח מן הסתומה למפורשת דכיון דבה ימותו לכן יקח זוג לשני. ולהכי בשאר קנין הואיל דבפריחה פוסל א' כנגדו מן הדין דהרי פרח לבית קריבות. גזרו גם בחזרה אף שחזר לבין המתות. אבל בשביעית דליכא בה פריחה כלל ל"ג בה.

או שפרח מן האמצעיות - כתב המעשה רקח (הלכות פסולי המוקדשין פרק ט): פרח מן האמצעיות לצדדין וכו'. לשון המשנה חזר או שפרח מן האמצעיות לצדדין ופי' הרע"ב ז"ל חזר מן האמצעיים לצדדין הרי חטאות ועולות מעורבין וימותו כולם ע"כ וקשה תרתי חד דא"כ מאי או שפרח דקתני תו היינו הך ותו דכיון דהאמצעיים נאסרו ודינן שימותו תיפוק לי מפני שפרח בהן לבין המיתות וכמ"ש התוס' יום טוב ז"ל שם ויש ליישב אמנם רבינו נראה שלא היה גורס חזר במתני' שהרי לא העתיק אלא פרח וכן נראה גירסת הרז"ה ז"ל ושם כתב דלא מדמינן ליה לשני צבורים של מצה [ושל חמץ] וכו' ולשני קופות אחת של תרומה ואחת של חולין דאמרינן שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה ומצה לתוך מצה משום דהכא הו"ל ספיקא דאורייתא ובקדשים דחמירי וכו'.

ובס' הר המוריה כתב: פרח מן האמצעיים וכו'. במשנה שם איתא חזר או שפרח מן האמצע לצדדין והנה הרע"ב העתיק חזר מן האמצע וכו' והרא"ש כתב וז"ל חזר ופרח מן האמצע לצדדין הגירסא ומה שכתוב במשניות או שפרח א"א לפרשו דאלו פרח תחלה מן האמצע לצדדין כבר שנינו דלא הפסיד כלום והראב"ד פי' חזר לצד אחד ואין אנו יודעים לאיזה חזר או שפרח מן האמצע לשני צדדים זו ואצ"ל זו קתני עכ"ל ורבינו כתב בפ"י המשניות וז"ל וענין מה שאמר או שפרח מן האמצע לצדדין הוא שפרח לצד זה ששם החטאות או העולות ופרח משם לקצה האחר עכ"ל והגר"א כתב בליקוטיו וז"ל או שפרח מן האמצע וכו' שיגרא דלישנא דרישא או שפרח מן המפורשת נקט כאן עכ"ל אמנם כאן העתיק רבינו פרח מן האמצעיים וכו' ולא העתיק כלל לתיבת חזר ועיין תוס' יום טוב.

לזו אחת וכו' לזו שבע - כתב ההון עשיר: בכל זה איירי בקני חובה, והמחוייבים בהם שכיח שיהיו מאותם הסופרים שבעה או ארבעה עשר שהם שבע זוגות, משום הכי נקט עד מנין זה.

משנה ה

או שפרח מן האמצע לצדדין - כתב התוי"ט: הוא שפרח לצד זה ששם החטאות או העולות ופרח משם לקצה האחר הרי כבר היה תערובת החטאות בעולה לפיכך כולם ימותו כמו שנתבאר בתחלת המסכת. הרמב"ם. ובחבורו העתיק לבבא זו. פרח מן האמצעית לצדדין. ולא העתיק חזר. אבל להר"ב והמפרש נראה דלא גרסי לבבא דאו שפרח כו'. תכפול ותביא עולתה כו' - פי' הר"ב שהחטאת היא עיקר. לשון הרמב"ם לפי שהכתוב הקדים אותה כמ"ש בעשירי מזבחים ע"כ. ואף על גב דביולדת הקדים הכתוב לעולה כדכתיב (ויקרא י"ב) א' לעולה וא' לחטאת. כבר כתבתי שם במ"ד דלא הקדימו אלא למקראה. (ויקרא י"ב) א' לעולה וא' לחטאת. כבר כתבתי שם במ"ד דלא הקדימו אלא למקראה. ובת"כ פ' תזריע ספ"ד מה ת"ל אחד לעולה ואחד לחטאת כו' כאן שהיא מביאה עולתה תחלה אינו דין שתביא חטאתה מעין עולתה ת"ל אחד לעולה וא' לחטאת הביאה חטאתה תור וכו' כדתנינן הכא. ויראה לי דהכי דרוש דה"מ למכתב לעולה ולחטאת והוה שמעינן דעולה קודמת כיון דלא נקט חטאת ברישא כמו במקום אחר אלא להכי כתב אחד למדרש בג"ש מא' לחטאת וא' לעולה דגבי טומאת מקדש וקדשיו דהתם כתב והקריב אשר לחטאת ראשונה דה"נ תהא החטאת עיקר לכל דבר חוץ למקראה. ובספר קרבן אהרן מפרש דדייק מאחד אחד דמייטרי אלא דה"ק אחד לעולה ויהי' מהאחד שהוא לחטאת תמיד ע"כ. וראיתי ג"כ בנוסחאות דל"ג כאן שהיא כו' אינו דין כו' אלא ה"ג מנין שאם הביאה כו' שתביא כו'.

-איתא במדרש במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה י: יכול יביא תורים ובני יונה ת"ל או שני בני יונה יכול יביא פרידה אחת מזו ופרידה אחת מזו ת"ל שתי תורים או שני בני יונה מכאן אמרו אין מביאין תורין כנגד בני יונה ולא בני יונה כנגד תורין.

אין מביאים תורין כנגד בני יונה ולא בני יונה כנגד תורין כיצד וכו' בן עזאי הולכין אחר הראשון - וכתב הרע"ב דת"ק ס"ל דחטאת הוא העיקר, וקובעת ע"כ.

והרמב"ם בפירוש המשנה כתב דת"ק הולך אחר החטאת - שהכתוב הקדים אותה כמו שבארנו בעשירי מזבחים ע"כ. ועיין בתוי"ט שביאר, דלכך סובר ת"ק דחטאת קובע, מטעם שהקדים הפסוק, והקשה, דביולדת הקדים הכתוב לעולה ע"ש.

וכתב בספר משנת חכמים להגה"ק ר' משולם פייבוש הלוי זצ"ל (חותנו של הרה"ק רבי אברהם המלאך זצ"ל) כאן: ולדעתי אי אפשר לומר דהרמב"ם מפרש דלת"ק החטאת קובע, דהא בפרק ג' משנה ו' בהא דפירשה נדרה אם משני מינים תביא ארבעה ע"ש בפירוש הרע"ב שהביא בשם הרמב"ם משום דמספקינן דשמא החובה נעשית הכל למטה ונפסלה העולה של חובה וקן של נדרה נעשית למעלה וכשרה, או שמא הקן של חובה נעשית למעלה ונפסלה החטאת של חובה וקן של נדרה נעשית למטה ונפסלה, ולכך צריכה להביא ארבע הפרידות.

והנה הרמב"ם בחבורו פרק י' מהלכות פסולי המוקדשין כתב, שתביא שנים לנדרה ממין שפירשה בו הנדר, ושנים מאיזה מין שתרצה יהיה לחובתה ויעשה אחת למעלה ואחת למטה. ואי ס"ד דגם לת"ק החטאת קובע, א"כ למה יהא לו רשות להביא הקן של חובה, מאיזה מין שתרצה, דלמא הקן של חובה

נעשית למטה וא"כ החטאת היתה כשרה והעולה פסולה, וקבעה החטאת שתביא דוקא מאותו מין העולה, וממילא צריך להביא תור ובן יונה לעולות חובה.

ותו, דשם בסיפא במשנה הנ"ל בנתנה לכהן ואינה יודעת מה נתנה, צריכה להביא ארבעה לנדרה ושתיים לחובתה וחטאת אחת, ופירש רש"י שם, דשתיים לחובתה היינו שצריכה להביא שני עולות לחובתה, אחת תור ואחת בן יונה, דשמוא עשה הכהן למטה וכשרה החטאת והחטאת קובע, ואף שעכשיו מביאה חטאת אחרת מ"מ החטאת הראשונה קובעה, וצריכה להביא עולה ממין החטאת הראשון ע"ש, אבל הרמב"ם מפרש דשתיים לחובתה היינו קן, שיהא אחת למטה לחטאת ואחת למעלה לעולה מאיזה מין שתרצה, ואי נימא דסובר ת"ק דהחטאת קובע, א"כ ממילא צריך שני עולות אחת תור ואחת בן יונה כפירוש רש"י הנ"ל, דהא לבן עזאי דסובר דהראשון קובע, מצריך להביא שני חטאת מאותו הטעם ע"ש, וא"כ לת"ק נמי יהא מצריך עכ"פ שני עולות משום דחטאת קובע אף לת"ק.

אלא ע"כ דהרמב"ם מפרש דלת"ק גם החטאת אינו קובע, ולכך אף דאיכא למימר שמא היו כולן למטה וכשרה החטאת, והיא אינה יודעת מאיזה מין היתה, מ"מ אינה צריכה להביא רק קן אחת.

והא דלת"ק דוקא תכפול להביא עולתה ממין החטאת, היינו משום דהכא החטאת והעולה כל אחת בפני עצמה כשרה, רק שאחת תור ואחת בן יונה, ובהכרח שיהיה שניהם ממין אחד, וא"כ הברירה בידיה או שתביא החטאת ממין עולה או העולה ממין החטאת, בכדי שיהיו שניהם ממין אחד, וסובר ת"ק, שתביא דוקא עולה להזדווג לחטאת הראשונה, אבל לא תביא חטאת להזדווג לעולה הראשונה, דהא קי"ל דחטאת קודמת לעולה, ואם תביא חטאת למין העולה הראשונה, נמצא הקדים העולה לחטאת, והמצוה שתקדים חטאת לעולה, ולכך סבור שתביא דוקא עולה למין חטאת ראשונה.

וזהו כונת הרמב"ם במה שכתב בפירוש המשנה, מפני שהכתוב קדמה לחטאת היינו שמצוותה להקדימה לעולה, ורומז להא דפרק י' דיבחים דשם איתא חטאת העוף קדמה לעולת העוף, אבל בהא דסוף פרק ג' דצריך להביא קן שלימה חטאת ועולה, דלא ידיע אם נעשית הכל למעלה ונפסלה החטאת או שנעשה הכל למטה ונפסלה העולה, ממילא רשות בידיה להביא אותו הקן מאיזה מין שתרצה, דלת"ק אין החטאת קובע, כן נראה לי לפרש דברי הרמב"ם.

ותימה גדולה על הרע"ב, דבכאן מפרש כפירוש המפרש, דלת"ק החטאת קובע, ובמשנה ו' דפרק ג' העתיק לדברי הרמב"ם, ולדעתי יש סתירה בדבריו עכד"ק.

איתא בס' כתוב שם לראב"ד מסכת זבחים: נתנתן לכהן ואינה יודעת מה נתנה והלך הכהן ועשה ואינו יודע מה עשה. כלומר נתנתן לכהן זו שפירשה וקבעה ולא ידעה מה פירשה ומה קבעה, וכי נתנתן אינה יודעת אם ממין אחד אם משני מינין דידיעה דהוּו מקצתן תורים או מקצתן בני יונה אבל אינה יודעת אם היו כולן מאותו המין מה שנתנה או היו משני מינין, והלך הכהן ועשה ואינו יודע מה עשה אם עשה חציין למטה וחציין למעלה או כולן למטה או כולן למעלה, איכא למימר שמא עשאן כולן למטה, ואחד מהן כשר לשם חטאת שהרי אותה שקבעה לחטאת עשה נמי למטה, והשאר פסולין בקבעה נדרה דהוי עולה שעשאה למטה דדמי להא דקאמרינן לעיל [קינין פ"ג מ"א] כולן למטה מחצה כשר ומחצה פסול, הילכך תביא ד' לנדרה שתי תורים ושני בני יונה דהא אינה יודעת מה פרשה לנדרה. ועוד תביא שתיים לחובתה תור ובן יונה ויעשם למעלה לשם עולת חובתה, שאינה יודעת מה קבעה לחובתה לחטאת אם תור קבעה לחובתה או בן יונה, דשמוא עשאן כולן למטה, ושמוא היו משני מינין ולא ידע איזו קבעה לחטאתה או תור או יון, וחטאת קבעה העולה שתהא מאותו המין כדאמרי רבנן לעיל [קינין פ"ב מ"ה] עולתה תור וחטאתה

בן יונה תכפול ותביא עולתה בן יונה דהכל הולך אחר חטאת אפילו היא עולה ראשונה, לפיכך היא עושה תור ובן יונה למעלה לשם עלה לחובתה, וממה נפשך הוי עולה כנגד חטאת ממין אחד שעשה תחלה כשר למטה, אם היה תור חטאת הרי תור למעלה כנגדו עולה, ואם היה חטאת הכשר בן יונה למטה הרי בן יונה למעלה כנגדו, הרי ד' לנדבה ושתיים לעולה לחובתה. ועוד תביא חטאת אחת ויעשה למטה דאיכא למימר שמא עשאו כולן למעלה ואותה דקבעה לחטאת פסולה מפני שעשאה למעלה, הילכך תביא חטאת או תור או בן יונה איזו שתצצה ויעשה למטה, כנגד עולה אחת שעלתה לחובתה למעלה מן השתיים שעשתה עכשו למעלה תור ובן יונה, ובחטאת אחת סגי לרבנן ואין צריך שתי חטאות כדקאמר בן עזאי [שם] דאזלי רבנן לטעמייהו דאפילו עשאו כולן למעלה ולא ידעינן איזו קבעה לעולה אם תור או בן יונה משום ספק זה אין צריך לשני חטאות תור ובן יונה למטה, דאפילו קבע והקריב למעלה לעולה והוא הביא חטאתה בן יונה דהוי החטאת [הוי] כשר דעולה לא קבעה חטאת והחטאת הוי כשר. ותכפול ותביא עולתה בן יונה והיא הרי מביאה עכשו בן יונה למעלה כנגד בן יונה שלמטה. אבל בן עזאי פליג ואזיל לטעמיה דאמר לעיל [קינין פ"ב מ"ה] הכל הולך אחר ראשון דאפילו עולה קבעה ולכך אמר תביא שתי חטאות משום ספק.

האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשיין עולתה - כתב המלאכת שלמה (מסכת קינים פרק ב): ושם בקדושין כתב הריטב"א ז"ל הא מתניי באשה יולדת שחייבת להביא חטאת והה"נ לכל חייבי עולה וחטאת כגון זב ומצורע וכיוצא בהן וחדא מנייהו נקט ומשום דאיירי רישא דמתניי התם באשה קתני סיפא נמי באשה ע"כ, וקשה לי אני הדיוט בגווה דארישא גופה תקשי דליתני סתמא מי שהביא חטאתו תור ועולתו בן יונה יכפול וכו' לכך נלע"ד דמתניי מלתא דשכיחא נקט דאפילו זיבה מצוי באשה יותר מבאיש אבל הה"נ לכל חייבי עולות וחטאות וכמו שכתבתי בשם הרמב"ם ז"ל בסוף פירקי דלעיל, ואיתא נמי למתניי בירושלמי פ"ק דחגיגה דף ע"ו וביד ס"פ ראשון דהלכות מחוסרי כפרה.

-כתבו התוספות (מסכת קידושין דף יג.): האשה שהביאה חטאתה ומתה - משנה היא במס' קנים (פ"ב משנה ה) וקתני סיפא הביאה עולתה ומתה לא יביאו יורשייה חטאתה פירוש משום דהוי חטאת שמתו בעליה ולמיתה אזלא משמע דוקא יורשייה לא יביאו חטאתה אחר עולתה אבל היא עצמה אם היתה חיה מביאה חטאתה אחר עולתה ופטורה ותימה דבריש תמיד נשחט (פסחים נט.) אמרינן דכל חטאות קודמות לעולות שבאות עמהם אפילו חטאת העוף לעולת בהמה וא"כ איך אפשר שהביאה עולתה קודם חטאתה וליכא למימר דלכתחילה קאמר דמצוה להיות החטאות קודמות לעולות אבל בדיעבד אם הקדימה העולה קריבה החטאת אחריה דהא פריך בפרק תמיד נשחט (שם) ומי קריבה והתניא והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה ת"ל כו' ומסיק זה בנה אב שכל החטאות קודמות לעולות הבאות עמהן אלמא משמע דאפילו בדיעבד לא קרבה וי"ל דהתם מיירי במצורע ודוקא במצורע הוא דאמר אפילו בדיעבד לא קריבה משום דכתיב ביה הויה (ויקרא יד) זאת תהיה דהוי עיכובא כדמוכח בפ"ק דמנחות (דף ה.) אבל בעלמא אמרינן בדיעבד קרבה שפיר א"נ י"ל דלפי המסקנא דהתם (פסחים נט:) ניחא דקאמר ובדיעבד נמי כשר משום דכתיב והעלה דמשמע שהעלה כבר ומעתה ילפינן בעלמא מיניה מבנין אב דמאחר דגלי לן במצורע דבדיעבד קרבה הוא הדין בעלמא.

-כתב המקנה שם: בגמרא האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשיין עולתה וכו'. הקשה הרשב"א ז"ל הא דנקט לה באשה ולא קתני לה באיש כגון זב ומצורע ע"ש, ולענ"ד [נראה] דהא דקאמר יורשיין מביאין עולתה דוחק לפרש דהיינו יורשי האשה ממש כגון שמת בעלה בחיי או גירשה, דאי כשהבעל קיים הבעל מחויב להביא קרבנותיה כדאיתא בב"מ דף ק"ד, שכן כותב לה כל אחריות דאית לך עלי וכו'. ואם נפרש דירשיין היינו הבעל שיורש את אשתו והא דנקט יורשיין ולא נקט הבעל מביא היינו משום דאם לא ירש

ממנה אינו מחויב להביא הקרבנות מנכסיו משום דכיון שמתה פקע חיובה, קשה דאם כן אף מה שיורש ממנה פטור מלהביא דהא קיי"ל דאשה שמכרה בנכסי מלוג שלה ומתה הבעל מוציא מיד הלוקחות, ואף דזה מתקנת אושא ומשמע בר"פ האשה שנפלה דלא תנינא תקנות אושא במתני', מ"מ הא כתבו התוס' בכתובות דף נ' ע"א דר' יוחנן דס"ל דקנין הפירות כקנין הגוף דמי אין צריך לתקנות אושא דממילא המכירה בטילה לאחר מיתה, וכיון דמכירה בטילה כ"ש השיעבוד, וא"כ האיך קאמר ר' יוחנן לקמן דמחוייב להביא אף על פי שלא הפרישתה, גם אין לדחוק ולומר דיורשין לאו דוקא ובאמת מחוייב להביא מנכסיו אפי' לא יירש כלום משום שמשעתעבד לה בחיי' להביא קרבנותי', זה אינו דאם כן הא דאמר לקמן דהכא הוי מלוה הכתובה בתורה, וזה לא שייך אלא גבי נכסי עצמה שהיא חייבת מן התורה אבל לגבי בעל אינה כתובה בתורה אלא ששיעבד את עצמו בשעת נישואין. ואף לפי רש"י ז"ל דמלוה הכתובה בשטר דאורייתא היינו בכותב בפ"י שמשעבד נכסיו כמ"ש הרשב"א אבל בסתם אפי' בשטר אינו משועבד מדאורייתא כדאיתא בב"ב וכמ"ש הרשב"א, וגם דוחק לומר שכתב בפירוש שמשעבד נכסיו על קרבנותי'. עיי"ש עוד מש"כ בזה.

כתב השפת אמת (מנחות דף ד:): בגמ' האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה משמע הא לא הביאה כלל בחייה אין יורשין מביאין עולתה אף על גב דמסקו בתוס' דכשר בדיעבד עולה קודם לחטאת א"כ אפי' לא הביאה כלל יביאו היורשין עכ"פ העולה וצ"ל הטעם כמו אין ראוי לבילה בילה מעכבת בה כמו כן הכא דאין ראוי להביא חטאת מעכב גם מלהביא העולה [וכ"כ הרשב"א והריטב"א בקידושין (י"ג) ע"ש].

כתב בחידושי הגר"ח (מסכת זבחים דף ה.): האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה, עולתה ומתה לא יביאו יורשין חטאתה, ובתוס' ד"ה עולתה, כתבו דאי לאו דיליף ממצורע דבדיעבד אם הקדים העולה להחטאת כשר היה פסול משום מחוסר זמן דצריך להיות החטאת קודם לעולה, והביאו ראה מהא דהקדים חטאת לאשם לא יהא אחד ממרס בדמה אלא תצא לבית השריפה, והתם לאו משום תהיה הוא, דהא שחיטה לאו עבודה היא אע"כ משום מחו"ז וה"ה ביולדת וכו'.

ואמר הגר"ח דהנה מצינו ב' דינים, דין דדם החטאת קודם לעולה מפני שמרצה, ודין דחטאת קודם לעולות הבאות עמה, וכשנחקר משום איזה דין הוא דנעשה מחו"ז ע"כ צ"ל דדין דחטאת קודמת לעולות הבאות עמה הוא דין בהבעלים המביאין את הקרבן, אבל הדין דדם החטאת קודם לדם העולה אינו דין בהבאת הקרבן, אלא דהוא דין בהכהן העובד, כשיש לפניו שני מיני דמים צריך להקריב דם החטאת קודם, משום דין דכל התדיר ומקודש קודם לחבירו, והנה לקמן (בדף קיב ע"ב) גבי מחו"ז בבעלים אם היה מקריב חטאת בחוץ פטור דאינו ראוי לבוא לפתח אוה"מ, אבל עולה ושלמים חייב דראוי לבוא בפנים דראוי לנדבה, וממילא יבואר החילוק בין הכא גבי יולדת לההיא דהקדים החטאת קודם להאשם, דהכא גבי יולדת אם הביאה עולתה קודם חטאתה הרי לא חל שום חלות פסול של מחו"ז בעצם הקרבת הקרבן כיון דהקרבתו כשר הוא לנדבה, ואינו נוגע הדין דהחטאות קודמות אלא לענין לעלות לחובת הבעלים, משו"ה אמרינן כיון דעצם הקרבן כשר הוא עולה נמי לחובתה, אבל גבי דין דהקדים חטאת קודם לאשם כיון דהחטאת הא לא חזי לנדבה הרי חל חלות פסול של מחו"ז בעצם הקרבת הקרבן, ומשו"ה אינו עולה לחובתו כיון דקרבתו פסול הוא. [א"ה, עיי' חידושי מרן רי"ז הלוי הל' עבודת יוה"כ פ"ה ה"ג שהביא תי' הגר"ח הנ"ל, ועיי' גם בחידושי הגרי"ז כאן].

כתב בהערות הגרי"ש אלישיב (מסכת בכורות דף נא:): כתב הרמב"ם פ"א מהל' מחוסרי כפרה הי"ג וז"ל: האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו היורשים עולתה אף על פי שלא הפרישה אותה מחיים כבר

נשתעבדו נכסיה לקרבן והשעבוד דין תורה הוא עכ"ל. והוא מהגמ' קידושין דף י"ג ב' דלמ"ד שעבודא לאו דאורייתא יתחייבו היורשים רק אם הפרישתה מחיים, ולמ"ד שעבודא דאורייתא אף על גב שלא הפרישה מחיים.

והנה ברמב"ם פ"א מהל' חגיגה ה"י כתב וז"ל: המפריש עולת ראייתו ומת היורשין חייבין להביאה וכו' עכ"ל. וכבר הקשו הכס"מ והלח"מ דהא הרמב"ם לשיטתו ס"ל דשעבודא דאורייתא, וא"כ הרי אף על גב שלא הפריש נמי מחייבי היורשין, וכדפסק בהל' מחו"כ שם.

והנראה בזה דהנה דא פשיטא דהא דמחייב בעולת ראייה, ולמ"ד שעבודא דאורייתא אף היורשין מחייבי, ה"מ כשנכנס לעזרה דכיון דהוי ראיית פנים נתחייב בקרבן, ואף אם מת אח"כ יביאו היורשין הקרבן. משא"כ אם לא נכנס לעזרה דהא לא איתחזי ריקם, ומ"מ הפריש עולת ראייה דאהני הפרשתו, בזה כתב הרמב"ם דאם מת חייבין היורשין להביאה. אבל אם לא הפריש לא שייך שעבודא דהא ליכא חיוב כלל. [ואכתי יל"ע אמאי השמיט הרמב"ם הך הלכתא דאם נתחייב ומת יתחייבו היורשין אף על פי שלא הפריש, וכמו שכתב גבי האשה שהביאה חטאתה וכו'].

הנה הרא"ש מקשה מברייתא בתורת כהנים, שנאמר שם, מנין שאם הביאה עולתה ומתה שיביאו היורשים חטאתה, ת"ל אחד לחטאת ואחד לעולה, שהיורשים חייבים להביא את החטאת, והרי קי"ל מהלכה למשה מסיני, דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא.

ומתריץ הרא"ש בשם הר"י דאורליינ"ש, שהברייתא בתו"כ מדברת בקרבנות העוף, ובעוף לא נאמרו דיני חמש חטאת המתות, וטעמו, שאין דין חטאות המתות אלא במקום ששייך כל חמש חטאות המתות, אבל במקום שחסר אחד מהם, אין נוהג כלל דיני חטאת מתות, ומשו"כ בציבור אין נוהג דין חמש חטאות המתות, כיון ששם אין נוהג חטאת שמתו בעליה, שהרי אין הציבור מתים, וע"כ לא נוהג כלל דין מיתה בקרבנותיהם. וה"ה בעוף שאינו נוהג שם דין תמורה, וכמו"כ אין שייך שם וולד חטאת, וכן חטאת שעברה שנתה אינו נוהג בעוף שלעוף יש דינים אחרים, וע"כ אין נוהג בו כלל דיני חמש חטאות מתות, וקרב הוא אף כשמתו בעליו.

ועוד אומר הרא"ש בשם הר"י, שהברייתא בתו"כ משובש, וכך צריך להיות הגירסא: יכול הביאה עולתה ומתה שיביאנה יורשים חטאתה, ת"ל אחד לחטאת ואחד לעולה, שהחטאת צריכה להיות קודם לעולה, וע"כ לא יביאנה לאחר העולה. ואמנם אין זה אלא אסמכתא, שבאמת כיון שמתו בעליה אין שייך שיביאו יורשין חטאתה. ע"כ.

ובמש"כ הרא"ש בתירוץ הראשון דבעוף ליכא דין חטאת המתות, הנה בשער המלך (פ"ד דפסולי המוקדשין) כתב דדבר זה תליא בפלוגתא דר' יהודה ור' שמעון (בתמורה טו א) אי חטאת צבור מתה, ור"ש סבר שבצבור דליכא כל חמשת החטאות לא נתקבלה דין מיתה, ור"י פליג, וסבר הר"י מאורליינש דה"ה בעוף דלר"ש בכל האופנים אינה מתה, ודעת התו"כ כר"ש ומשנתנו כר' יהודה עכ"ד. ועיין מה שכתבנו לעיל כ"ג ע"א (ד"ה קן סתומה).

וכתב חכ"א בקובץ קול התורה (קובץ נ"ז ע' ל): והנה מהרא"ש נראה שהתו"כ מיירי ביולדת, אמנם במנחות ד: (תוד"ה לא) הביאו התו"כ בקרבן עולה ויורד, ומכח משנתנו כתבו שגירסת התו"כ משובש. ובשיטמ"ק שם (אות כ"ח) הביא בשם הר"ר יחיאל בר יוסף שחילק, דביולדת שהחטאת מכשיר אין מקריבין אחר מיתה דל"ש הכשר, אבל בקרבן עולה ויורד שהחטאת מכפר מביאין אחר מיתה. וצ"ע הרי אין כפרה למתים, ומאי שנא עוף מבהמה.

והנה בעשיר שהביא עוף במקום בהמה פסק הרמב"ם (סוף פ"י משגגות) שלא יצא, ולכאו' אם מת, להשטמו"ק יביאו יורשים עוף, כיון שא"א להביא בהמה ע"כ.

- המפרשים הקשו ל"ל שנה בקיצור: אשה החייבת קן ומתה, מביאים יורשים עולתה ולא חטאותיה.

ותירץ במנחת חינוך (מצוה קס"ח אות ז') דבדוקא נקט שאם הביאה חטאתה - אז מביאים יורשים עולתה, אבל אם לא הביאו חטאתה, אז גם עולתה אינם מביאים.

והטעם לזה, דהנה נחלקו הראשונים בהא דחטאת קודמת לעולה, אם זהו לעיכובא או לא. וכתב המנ"ח, דאף להסוברים דדין זה אינו לעיכובא, היינו רק אם יכול להביא קרבן חטאת ברישא, ומשום דכל הראוי לבילה - אין בילה מעכבת בו, אבל אם אינו יכול להביא קרבן חטאת, אז אינו יכול להביא קרבן עולה, דאז זהו מעכב.

ולפ"ז כאן שמתה האשה, אם כבר הביאה את חטאתה, הרי היורשין שפיר יכולים להביא עולתה, אבל אם עדיין לא הביאה חטאתה, והרי עכשיו שמתה אינם יכולים להביא חטאתה, ממילא גם עולתה אינם יכולים להביא, דכיון דאינו ראוי לבילה כו' מעכב, וה"נ מעכב דין זה שיהא יכול להביא חטאתה, ואם כן עכשיו שא"א להביא החטאת, גם עולתה אין היורשים יכולים להביא.

פרק ג

משנה א

-ע"ין בתוספות מסכת זבחים דף סז: מש"כ בזה.

כתב הר' עובדיה מברטנורא: במה דברים אמורים בכהן נמלך - אפירקא קמא קאי. והכי קאמרינן, במה דברים אמורים דחטאת שנתערבה בעולה שכולם ימותו, וכן אחת לזו ושתיים לזו ושלוש לזו דהמועט כשר, הני מילי בכהן שבא להמלך ולשאול איך משפטן. אבל בכהן שאינו נמלך ועשה לדעת עצמו קן שלם למעלה לאשה אחת, עולה כשרה וחטאת פסולה. ואם עשה קן שלם למטה, חטאת כשרה ועולה פסולה. הלכך, אחת לזו ואחת לזו שתיים לזו כו' ועשה כולן למעלה, מחצה כשר דהיינו עולות, ומחצה פסול היינו חטאות. ואם עשה כולן למטה, חטאות כשרות ועולות פסולות. וכל פרקא קמא מיירי לכתחילה, והאי פרקא מיירי בדיעבד. ובאחת לזו ושתיים לזו דאמרן לעיל בנמלך המועט כשר, הכא בלא נמלך המרובה כשר, כיון שעשה חציין למעלה וחציין למטה. כיצד, הרי שמאחת לזו עשה אותו קן של אשה למעלה ומשני קינין של אשה אחרת עשה פרידה אחת מהן למעלה כדי שיהיו חציין למעלה, ונשארו שלש פרידות למטה, הרי כשר שתי עולות למעלה ושתי חטאות למטה, הרי שני קינין כשרים ושלישי פסול, וזהו המרובה כשר.

וכתב התוספות חדשים ע"ד: וזהו המרובה כשר. ומיהו עשרה לזו ומאה לזו אי אפשר למצוא בענין זו לפי שהן זוגות וצ"ל דהמרובה כשר דתנן במתני' אינו חוזר אלא לאחת לזו ושתיים לזו כו' שאינן זוגות. ואידי כו' וכתב עוד ומיהו אף בעשר לזו ומאה לזו המרובה כשר שאין פוסל מהן אלא עשרה קנים. והדברים סותרים זה את זה לכאורה והם קשים להולמם. ובדוחק נראה לפרש מה שכתב בתחילה ומיהו עשרה לזו ומאה לזו א"א למצוא בענין זה כיון שהן זוגות. כוונתו דרישא אחת לזו ושתיים לזו ע"כ מיירי בין שקנאו כל א' קן בפני עצמו ואי אפשר לעשות מכל קן אלא א' חטאת ואחד עולה. ובין שכל אחת מהשתי נשים קנאו קיניהן בעירוב. דהיינו שקנאה שתי קינים שלה חייבת בעירוב. ומכל מקום לעולם המרובה

ופירשתי את המשנה בשעת משנתי הכי: בין משם אחד משתי נשים ובין משני שמות מאשה אחת, ובזה שפיר שייך לאמר שנתערבו. רק הלשון דחוק. אח"כ מצאתי שהמפרש של מסכת זו פירש כן באמת.

עוד פירשתי, דזה מוסב על מ"ש במשנה ג' למעלה: "חטאת שנתערבה בעולה כו' חטאת שנתערבה בחובה כו'", וע"ז מסיימת המשנה ג': "בין משם אחד כו'", לאמר דהדינים האלה הם אפילו אם אירע כן בקנים משם אחד, כגון זיבה וזיבה וגם אצל אשה אחת.

וא"ת, איך אפשר שבמשנה ג' יבוא התנא לפרש מ"ש במשנה ב'? י"ל דבגמרא קנים שם הכל איתא במשנה אחת.

אבל היותר נראה, דהקושי מעיקרא ליתא, דהנה שם בפ"ג מ"א בתוס' חדשים הובא בשם ספר אמתחת בנימין כלל גדול: "שכל שהביאה קנים, ולא פירשה - איזה קן יהיה בשביל זיבה זו ואיזה בשביל זו, לא חיישינן אם נתערבו הקנים שמא יקריב מקן אחד שתי עולות או שתי חטאות, דכל זמן שלא קבעה הקן, יכולים להחליף הפרידות של הקנין ותהיה הפרידה מקן זה זוג להפרידה מקן אחר, אבל אם פירשה שקן זה יהיה בשביל זיבה זו, וקן זה בשביל זיבה זו, אז צריכים להקריב מכל קן - אחד עולה ואחד חטאת, ואם נתערבו הקנין א"א להקריבם, פן יתחלפו ויעלו שתי פרידות מקן אחד למעלה לעולות", ע"כ. עי"ש שבזה מתורץ כל דברי הרע"ב שם בטוב טעם.

ובאמת הכלל הזה נחוץ מאד לכל מסכת קנים למאירת עינים. ולפי זה מתורץ גם קושיתי, ובזה י"ל הסיפא דמשנה ג' "בין משם אחד כו'" מוסב על הרישא דמשנה ג' גופא, דקתני: "א' לזו וב' לזו וג' לזו כו'" על זה מסיים התנא: "בין משם אחד כו'", היינו דאפשר לצייר דין זה גם בשם אחד ובאשה אחת, וכגון שהביאה קן אחד בשביל זיבה של שנה זו, וב' קנים בשביל זיבות של שנה אחרת, וג' קנים בשביל זיבות של שנה אחרת, וכו'. ופירשה על השנים ולא פירשה על הזיבות שבכל שנה ושנה, ולהכי אם נתערבו הקנים המנין המועט כשר, דהיינו אם המנין המועט היה קן אחד לשנה א"א להקריב רק קן אחד, ואם המנין המועט היה ב' קנים לשנה, אפשר להקריב ב' קנים, ואין לחשוש דלמא ב' העולות שיקריב למעלה יהיו כולם מקן אחד, שהרי כל שלא פירשה את הקן אפשר להחליף את הזוגות, ולסדר זוג לפרידה מקן זה פרידה מקן אחר. אבל להקריב ג' קנין אי אפשר, דלמא איתרמו כל הג' עולות מהשני קנין של שנה ראשונה, ונמצא שמקריב ג' עולות משני קנין, ואינן אלא שתיים ודו"ק היטב.

עייין בס' הר המוריה הלכות פסולי המוקדשין פרק ח שכתב: דע כי בפ"ק מ"ג איתא דהמועט כשר ובפ"ג (מ"ב) איתא דהמרובה כשר והנה המפרש כתב בפ"א הטעם דאינו כשר רק המועט דרך משל אם נתערב קן אחד בשני קינים אינו כשר רק קן אחד אבל אינו רשאי לעשות שתי עולות או שתי חטאות דשמא יקח הכל מקן אחד ובקן אחד ליכא רק עולה אחת וחטאת אחת וה"ה בכל כיוצא בזה ובפ"ג מיירי בעשה מעצמו ולא שאל את פי הבי"ד איך לעשות ואם עשה כולן למעלן או כולן למטן או חציין למעלן וחציין למטן אם היו כולן שוין הרי מחצה כשר ומחצה פסול אבל אם לא היו שוין אזי מנין המרובה כשר כגון אם נתערב קן אחד בשתיים הרי יש כאן שש פרידות והקריב שלש למעלה ושלש למטה וחיישינן שמא קן אחד הקריב למעלה ונפסל ממנו גוזל אחד שהוא החטאת. אבל העולה מקן זה והשלש שהם מהאשה בעלת שתי קינים ג"כ כשר ונשאר למטה שלש פרידות מבעלת השתיים ונפסל אחד מהם ונכשרו שתיים וזהו מנין המרובה כשר (וכתב שם עוד המפרש וז"ל ומיהו מאה לזו ועשר לזו אינו יכול להמצא בזה הענין לפי שהן זוגים וצ"ל דהא דתנן המרובה כשר אינו קאי אלא אאחד לזו ושתיים לזו וכו' שאינו זוגות איידי דתני לעיל בכה"ג המועט כשר תנא כה"ג המרובה כשר באינו נמלך מיהו האמת הוא שהמרובה כשר שאין

פוסל מהם אלא עשרה קינים במאה ועשרה קינין כי שמא העשרה קינין של אשה אחת למעלה ונפסלו החטאות או כולן למטה ונפסלו העולות וע"כ עשרה קינין שלמין פסולין יעו"ש היטב וכ"כ הרע"ב שם ובאמת דבריהם נפלאו כיון דאסיקו דה"ה במאה ועשר ולמה כתב מתחלה שאין זה במאה ועשר וסבור הייתי לומר דלפי שסיים במשנה זה הכלל כל מקום שאין אתה יכול לחלוק את הקינין עד שהוא משל אשה אחת בין מלמעלן ובין מלמטן המרובה כשר והיינו שצריך לחלק קן אשה אחת שיהא ממנו למעלה ולמטה וכמו שסיים המפרש שם לכן אין זה שייך במאה לזו ועשר לזו ששם ג"כ אתה יכול לחלק את הקינים ולא יהא קן אחד משל אשה אחת למעלה ולמטה לכן כתב מתחלה דזה לא מיירי ממאה לזו ועשר לזו אבל מ"מ לענין הדין אמת הוא דגם במאה לזו ועשר לזו המרובה כשר אף שדחוק הוא וכן מצאתי בס' בית הלוי ותורת הבית יעו"ש היטב שהאריך בזה). וכן מפרש הרא"ש והרע"ב יעו"ש. עי"ש עוד בזה.

משנה ג

כתב האור שמח (הלכות פסולי המוקדשין פרק ז): בגמרא (זבחים דף ס"ז ע"א) אמר רב אדא בר אבהו אומר היה רבי יהושע עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת, כיון שמלק בה סימן אחד נעשית חטאת העוף, ופריך ממשניות דכולהו מסכתא דקנים דלא יצאתה ידי חובת חטאתה, יעו"ש. והנה לכאורה תמוה, דאימת אמרו דנמשכת ונעשית חטאת העוף דוקא במליקה לשם חטאת, דנעקר מיהא שם עולה, ובאופן שאם עשאה למעלה לשם חטאת לא עלתה לבעלים לשם חובה, (או) [אז] בחטאת כי האי גווגא הואי פסולה, אלמא דהוי עקירה, לכן נמשכת ונעשית חטאת העוף, אבל כולהו משניות דמסכת קנים דמיירי בטעה ולא נמלך וסבור שהיא חטאת, ואילו הוי ידע דעולה היא לא היה מקריבה לשם חטאת, ובזה אמרו במנחות (דף מ"ט ע"א) דעקירה בטעות לא הוי עקירה, וא"כ הוי כמו עולת העוף שעשאה למטה לשם עולת העוף דפסולה, וצ"ע. והנראה דאם חשב בטעות הוי כמאן דלא חשיב כלום, והוי כאילו עשאה סתם, וקדשים סתמן לשמן קיימו, לכן כשר, אבל כאן שאם יעשה אותה למטה לשם חטאת העוף נמשכת ונעשית חטאת, הלא סתמא לאו לשמה קיימא כי עביד לה למטה, ולכן הוי אכתי עקירה, דהואי כסתמא ונעשית חטאת, ויעוין ריש מכילתין (זבחים ב' ע"ב) סברא כזו לענין לחלק בין קדשים לגירושין. וטפי יש לומר דמאי טעמא אמרו חכמים דעקירה בטעות לא הוי עקירה, משום דאמדו דעתיה דאילו הוי ידע מה הוא היה עושה לשמו, ונתבונן הכא דמלקה למטה, לו יהא דאילו הוי ידע דעולה היא הלא בטח עשאה למעלה לשם עולה, השתא מיהא דכבר נמלקה למטה, ואם תשאר עולה תהא פסולה, ואם תמשך ותנתק לשם חטאת תהא כשרה, ודאי דעכשיו שבלא דעת מלקה למטה טוב לו שתשאר במחשבתו שחשב בה ותיעשה חטאת, ובזה הוי מחשבה אפילו בטעות, כיון שע"י טעותו בא לידי מעשה הגורמת שאם תתקיים מחשבתו תהא חטאת קרבן כשר, ואם לא, תיפסל, ודאי ניחא ליה שתתקיים מחשבתו המוטעה, וברור. וכיון שכן למאי דמסיק אימור דא"ר יהושע לאפוקי מידי מעילה כו', וא"כ אף אם תאמר דנשאר מחשבתו פסולה תו הוי עקירה בטעות, שבלא דעת אמיתתה עשאה לשם חטאת, והוי כמו דעשאה לשם עולה, לכן בכולהו משניות דמסכת קנים מועלין בהן ג"כ, כיון דע"י טעות נעקרו, וכן לפום שנויא קמא, כיון דאף במולקן לשם חטאת גם כן פסולין, א"כ סתמן לשמן קיימי ולא הוי עקירה, וא"ש וברור.

מחצה כשר ומחצה פסול וכו' - כתב בספר משנת שלמה להגרש"א ורטהיימר ז"ל: לכאורה קשה מה נ"מ בזה דמחצה כשר, הא לא יכול לאכול אף א' מהן, דהא לא ידע איזה מהן כשר, וע"כ דנ"מ לענין פיטור חובת הנשים, דאין עליהן חיוב להביא לחובתן עוד רק מחצה, וע"כ דהני נשי אתנייהו הכי, וא"כ תקשי באינו נמלך למה רק המיעוט כשר, הא יש להן עצה שישאלו על הקדישן ויהיו כולן כשירין, ויש לתרץ

דמיירי דליתניהו הני נשי קמן שישאלו על הקדישן, ומ"מ נ"מ לידע אם יבואו לאחר זמן להודיען כמה הן חייבות עוד להביא.

עוד נ"מ לעינן תערובות, אם יתערבו הני בתוך רוב כשרות יתבטלו ברובן. ע"כ.

כתב התפארת ישראל: אמר המחבר מכאן עד סוף הפרק יש ג' משניות, שהן המשניות היותר חמורות שבכל שתא סדרי משנה, ורבו בהם הפירושים, והענין בעצמו הוא עמוק בחכמת החשבון וכלליה, ונקרא בלשונם פערמעטציאן.

משנה ד

הטאת ועולה, סתומה ומפורשת וכו' - בספר מעיני יהושע להגאון ר' יהושע הלר זצ"ל כאן כותב ביאור נפלא להבין הדברים וז"ל: עי' מפרשים וחלוקי שיטות בין הראשונים. וקושיותיהם לכל שיטה ושיטה ומה בין הטאת ועולה למפורשת הלא היא היא. ואחר כל היגיעות הנה מידי קושיות וחשבונות רבות לא פלטנו. ולדעתי העניה כשנדקדק בדברי התנא לבאר פשוטן כמשמען. הנה התנא שנה משנתו ישרה, באר היטב, ואנחנו בקשנו חשבונות, עד כי בספר תפארת ישראל גזר אומר כי שלש משניות אלו עד סוף הפרק הנם המשניות החמורות שבכל הש"ס.

ולפי קוצר דעתנו נבאר בקצרה האופן המורה באצבע כי אליו כוון התנא. ונביאה חשבון, יבינהו כל יודע מבלי עמל. והוא הטאת ועולה וסתומה ומפורשת. כלומר ד' נשים, לאחת חטאת ולאחת עולה, ולאחת קן סתומה שתי פרידות סתומות, ולהרביעית קן מפורשת שפירשה בלקיחתה זו לחטאת וזו לעולה. הרי כאן ד' נשים ושש פרידות ומהן ג' עולות וג' חטאות, שתי נשים יש להן אחת אחת, ושתי נשים יש להן שתיים שתיים וכולן נתערבו, והקריב חציין, היינו שלש פרידות למעלה וחציין למטה, ויתכן בתערובתן והקרבתן ארבעה עשר חילופים לא יותר.

ואלו ציוריהן וחילופיהן בתמורתן:

א.

חטאת. סתומה. חטאת מפורשת - - סתומה, כשרה

עולה. סתומה. עולה מפורשת - - סתומה, כשרה

ב.

חטאת. סתומה. סתומה - - סתומה אחת, כשרה

עולה. עולה מפורשת. חטאת מפורשת - - חטאת מפורשת, כשרה

ג.

חטאת מפורשת. סתומה. סתומה - - סתומה אחת, כשרה

עולה מפורשת. עולה. חטאת - - חטאת, כשרה

ד.

חטאת. חטאת מפורשת. עולה מפורשת - - עולה מפורשת, כשרה

עולה. סתומה. סתומה - - סתומה אחת, כשרה

ה.

חטאת מפורשת. עולה. חטאת - - עולה, כשרה.

עולה מפורשת. סתומה. סתומה. - - סתומה אחת, כשרה

ו.

עולה. סתומה. חטאת מפורשת - - עולה וסתומה, כשרות

חטאת. סתומה. עולה מפורשת - - חטאת וסתומה, כשרות

ז.

חטאת. סתומה. ועולה מפורשת - - סתומה עולה מפורשת, כשרות

עולה. סתומה. חטאת מפורשת - - סתומה וחטאת מפורשת, כשרות

ח.

עולה. סתומה. חטאת - - עולה וסתומה, כשרות

עולה מפורשת. סתומה. חטאת מפורשת. - - סתומה וחטאת מפורשת, כשרות

ט.

עולה מפורשת. סתומה. חטאת מפורשת - - עולה מפורשת וסתומה, כשרות

עולה. סתומה. ח. - - סתומה וחטאת, כשרות

י.

עולה. סתומה. סתומה. - - עולה וסתומה אחת, כשרות

חטאת. ע"מ. חטאת מפורשת - - חטאת וחטאת מפורשת, כשרות

יא.

עולה מפורשת. סתומה. סתומה - - עולה מפורשת וסתומה אחת, כשרות

חטאת מפורשת. עולה. חטאת. - - חטאת מפורשת וחטאת, כשרות

יב.

עולה. עולה מפורשת. חטאת מפורשת - - עולה. ועולה מפורשת, כשרות

חטאת. סתומה. סתומה. - - חטאת וסתומה אחת, כשרות

יג.

עולה מפורשת. עולה. חטאת - - עולה מפורשת ועולה, כשרות

חטאת מפורשת. סתומה. סתומה - - חטאת מפורשת וסתומה אחת, כשרות

יד.

עולה. סתומה. עולה מפורשת. - - שלשתן, כשרות

חטאת. סתומה. חטאת מפורשת - - שלשתן, כשרות

אלה הן י"ד סדרים וחילופיהן. וכשתמצה החשבון תמצא, שחמשה סדרים כשר אחת למעלה אחת למטה. ושמונה סדרים שתים למעלה ושתיים למטה. ופעם אחד כולן כשרות ג' למעלה וג' למטה כלומר פרידות. ויען כי בכל המסכת הזאת מחמירין אפילו בספיקי ספיקות ולא אזלינן בתר רובא, ולכן לכל הפחות כשר אחת למעלה ואחת למטה, והוא כמנין שבסתומה. וכמו שמפרשינן במשנה ג' המרובה כשר. כלומר המספר המרובה לא של האשה שיש לה המספר המרובה, שהרי מחלקין ביניהן מספיקא. ה"נ הפי' של אין כשר אלא סתומה, כלומר המספר של הסתומה. אמנם תלה הדבר בסתומה שהן שתי פרידות. ולא אמר כמנין המפורשות שהן ג"כ שתים. משום דכללא כייל, שאם יתרבו הסתומות ויתרבו ג"כ העולות והחטאות והמפורשות ויתרבו חלוף סדריהם, יהיה ג"כ כשר כמנין הסתומות.

וחשבון זה של משנתינו. נאמר ונשנה במשנה הבאה אחריה, חטאת שנים בחובה, עולה שנים בחובה [וה"ה חטאת ועולה יחד שנים בחובה], המנין שבחובה כשר, וכן לעולם. וכן כאן במשנתנו החטאות והעולות יחד שנים בחובה.

והיא מתחלקת ביניהן. בדבר הזה גילה לנו התנא דעתו. מה השמיענו באופן ציורו. ומה בין חטאת לזו ועולה לזו כלומר לשתי נשים, ובין קן מפורש לאשה אחת. ובא לחוות דעת, שעכשיו שאין כשר אלא שתי פרידות כמנין סתומה. וד' פרידות נפסלו. וצריכות ארבעת הנשים ליקח ארבעתן מן השוק ולהשתתף ולהתנות. הנה לא ישתוו הנשים בערך נתינתם זו לזו, לא לבד שלא ישתוו שתי נשי העולה והחטאת יחד עם הסתומה, אף שלהן שתי פרידות ולא שתי פרידות, או האשה אשר לה קן המפורשת, עם הסתומה, שהרי יש לבעלת הסתומה יותר ספיקות להכשיר מאשר יש להן.

אבל גם שתי הנשים של החטאת והעולה עם בעלת הקן המפורשת, לא ישתוו ג"כ בערכן, וכאשר נבאר, כשנמצה החשבון כפי חלופי הסדרים הארבעה עשר, נראה שיש לבעלת הסתומה עשרה סדרים להכשיר העולה וארבעה לפסול, וכן בחטאת הסתומה, ומהן ששה דרכים להכשיר שתיהן, ולבעלת העולה שבעה סדרים להכשיר ושבעה לפסול, וכן לבעלת החטאת. נמצא שבעלת הסתומה ספיקותיה מרובים להכשיר, ובעלת העולה וכן בעלת החטאת ספיקותיהן שוות, אולם בעלת העולה וחטאת המפורשת, יש לה ארבעה דרכים לפסול שתיהן וארבעה להכשיר שתיהן, ובזה ספיקותיה ג"כ שקולות כבעלת העולה ובעלת החטאת.

אבל יש לה עוד ששה דרכים לפסול אחת מהן, ובזה היא מיגרע גרע בשתיהן, מטעם אותה ששינונו (טהרות פ"ה מ"ה) והובא פסחים (י' א) שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן כו', ואמרינן בגמרא כשבאו לשאול בבת אחת כו' עיין שם. ומעתה הנה בעלת המפורשת שיש לה קן שלם שתי פרידות. ע"כ באה לשאול על שתיהן יחד. ועל כל אחת הן יש לה עשרה דרכים לפסול, וארבעה להכשיר. רק לא ראי זו כראי זו, ומדסותרות פסלינן תרווייהו.

ולזאת גם כאשר ישתתפו בקניית ארבע פרידות שצריכות לקנות מן השוק, תשא בעלת שתי הפרידות המפורשות יותר מאשר ישאו שתי הנשים בעלת העולה ובעלת החטאת גם יחד. כי לפי ערך ספקותיהן להקל ולהחמיר כן ישאו בד בבד הערכת התשלומין. ובעלת הסתומה יען ספקותיה להקל מרובים, תשא פחות מהן הכל לפי חשבון ערך המשולש. ולכן זכר התנא חילוקי ההערכות בארבע נשים. להורות שלא תשוה בעלת הקן המפורשת לבעלת העולה ולבעלת החטאת אף לשתייהן יחד. ותשא יותר מהן. ושלשתן ישאו כל אחת יותר מבעלת הסתומה וכמו שנתבאר.

ובזה נתיישבו כל התמיהות ונתפרשו כל החשבונות, שהעריכו המפרשים על משנתנו החמורה, ובתוכן גם קושית התוס' [זבחים סז א] במעט השקפה ודעת שפתי התנא ברור מללו. ומנאן אחת לאחת למצוא חשבונן עכ"ד. והדברים נפלאים. (הובא בס' דף על דף).

חטאת ועולה – כתב התוי"ט: כתב הר"ב. וצריך להקריב לשם בעלים. ומיהו כי אקריב בסתמא כל אחד עלתה לשם מי שהוא כמ"ש הר"ב בריש זבחים וכתבתיו גם כן לעיל פ"ק מ"ד. ומש"ה משכחת להו מחצה כשר ומחצה פסול כדתנינן וכתבו התוס' בפ"ז דזבחים דף ס"ז דלא הוה צריך למתני אלא סתומה ומפורשת דבחטאת ועולה אין מרויח כלום:

משנה ה

-עיי' אריכות רבה בס' הר המוריה הלכות פסולי המוקדשין פרק ח ה"ג. ובמרכבת המשנה חעלמא.
-עיי' תוי"ט.

משנה ו

האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר ילדה זכר מביאה שתי קינים כו', לא עשה כן אלא שתיים למעלה ושתיים למטה ולא נמלך, צריכה להביא עוד פרידה אחת כו' משני מינין תביא שתיים כו' - ופירש המפרש וכן פירש"י בזבחים (דף ס"ז ע"ב) דלעולם הקן שמקריב ראשון הוא לחובתה, והשני הוא לנדרה, ובלא נמלך ועשה גם הקן השני אחד חטאת ואחד עולה, צריכה להביא עוד פרידה א' עולה לתשלום נדרה. ולהכי בשני מינים תביא שנים, משום דלא ידעה איזה מהשני קינים הקריב אחרונה - את התורים או הבני יונה, וצריכה להשלים מאותו המין, דאין מביאים תור כנגד בן יונה או בן יונה כנגד תור (כדלעיל פ"ב מ"ה).

אולם הרמב"ם והראב"ד (פ"י מהל' פסוה"מ) וכן הראב"ד והבעה"מ בפירושם כאן פירשו דלהכי מביאה בשני מינים שתיים, משום דמספק"ל שמא עשה החטאת שתיהן ממין אחד, מן התור או מבני יונה, ואינה יודעת מאיזה מין, והיא צריכה להביא עולת חובתה ממין החטאת.

ומדברי רש"י מתבאר חידוש, שהך הלכתא "שאין מביאין תור כנגד בן יונה, ובן יונה כנגד תור", הוא אף בנדר או בנדבה, משא"כ לשאר הראשונים אינו רק בקן חובה.

ולכאן שיטת רש"י צ"ב, שהרי יכול האדם להביא אפילו תור אחד או בן יונה אחד לנדר ולנדבה, וא"כ מהיכ"ת כשנודר להביא שנים יהו קשורים זה בזה - דאם הביא תור מוכרח להביא השני תור, ואם הביא בן יונה מוכרח להביא השני בן יונה, דבשלמא לגבי חובה ילפינן לה בתו"כ מדכתיב אחד חטאת ואחד עולה - שממין שיביא חטאת, יביא עולה, אבל כשמתנדב שתי צפרים לנדבה, מהיכ"ת יתחייב להביא שניהם מאותו מין, הרי יכול הי' להתנדב ולהביא רק אחד, וא"כ למה איפא יהיו קשורים זב"ז, שממין שהביא ראשון יביא את השני.

וביאר הגרי"ז מבריסק על הרמב"ם (הל' מעשה"ק פי"ד הל"ב) דהנה בכריתות (דף ט') איתא: והקריבו מה ת"ל, לפי שנאמר בתורים "והקריב", שומע אני האומר הרי עלי עולת העוף לא יפחות משני פרידין, ת"ל והקריבו, אפילו פרידה אחת ע"כ.

וע"ש ברש"י שכתב והקריב - קרבן שלם עכ"ל. מבואר מדברי רש"י, שאף שיש ריבוי שיכול להביא אף פרידה אחת, אבל קרבן שלם הוא - רק שתי פרידות, והתורה ריבתה שיכול להביא אף מחצית קרבן, ומה"ט בגר שנתגייר מביא שתי פרידות לעולה, וכדמפורש התם בסוגיא דלא מצינו בכל התורה כולה

שהיא קרבן באחת, שאין כוונת הגמרא לחלק בין חובה לנדבה, אלא שעצם מהות של קרבן שלם הוא שתי פרידות, אלא שלגבי נדר ונדבה ריבתה תורה שיכול להביא מחצית קרבן.

ולפי"ז א"ש דברי רש"י הנ"ל שסובר שבקן נדבה אין מביאין תור כנגד בן יונה ובן יונה כנגד תור, שכיון שקרבן שלם היינו שתי פרידות, מובן שגם בזה ישנו את הדין ששתייהן צריכין להיות ממין אחד, ומה שהוא יכול להתנדב ולהביא פרידה אחת, חידוש התורה הוא דילפינן מקרא דיכול להביא חצי קרבן ע"ש.

- עיין במרכבת המשנה (חעלמא) הלכות פסולי המוקדשין פרק י בביאור דברי המשנה.

האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר וכו' - בתפארת ישראל על המשנה כאן הביא בשם התשב"ץ לבאר מדוע תנן "האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר", ופירש: "שהנשים שמחות טפי עם זכר, מדהו"ל עי"ז חוטרא לידה, אבל באיש הוא להיפך ששמח יותר כשתלד אשתו נקיבה", עכ"ד. וכוונתו להא דאיתא בבבא בתרא (קמ"א ע"ב) בת תחלה סימן יפה לבנים.

ולפי"ז כתב בשו"ת לב ארי' (סי' כה) לפשוט להלכה למעשה, בענין אם הבעל יכול לטעון בעינא חוטרא וכו'. והשאלה למעשה שם היתה בענין זוג שהוא נשוי מזה כשש עשרה שנים, במהלך השנים נולדו להם ארבע הבנים וכולם פגומים (אחד מהם מת), הוברר כי האם נושאת מחלה תורשתית הגורמת לכך, וכי יתכן שכל ולדותיה יהיו פגומים בפגם זה. האב תובע לחייב את האשה להתגרש, וטוען כי רוצה בילדים בריאים שיוכלו לסעוד אותם בזקנותו.

וכותב שם: טענת הבעל כי רוצה ילדים בריאים שיוכלו לסעוד אותם בזקנותו, מצינו דומה לה ביחס לאשה, כדאיתא בגמ' יבמות (סה ב) וכתובות (סה א) דבמקום שהאשה תובעת גט כי האיש אינו יכול הוליד, וטוענת בעינא חוטרא לידה ומרה לקבורה, כופין את הבעל לגרשה, וכן נפסק בשו"ע שם (סעיף ו'), וא"כ יש לדון אם אף הבעל יכול לטעון טענה זו. ועיין בפד"ר (כרך ג' עמ' 381) שכתבו שם: "אותה הזכות שיש לאשה לתבוע גט מבעלה, אותה הזכות יש גם לבעל לדרוש את זאת גם אם לא בא לדרוש גט מכח מצות פו"ר וכמו באשה הבאה מחמת טענה", וכ"כ גם בפד"ר (כרך ד' עמ' 357) ושם הסיק: "כל זה מה שנראה לנו להלכה לפי שורת הדין. אולם אחרי שלא ראינו לגדולי האחרונים ז"ל שנחתו לזה לדון שגם אצל הבעל שייך דין זה של בא מחמת טענה דבעינא חוטרא לידא וכו', ולכן נהי דלפי ההלכה נראה דאשה זו חייבת לקבל גט גם בע"כ, אבל למעשה אין בידינו להכריח אותה שתקבל גט בעל כרחיה", עיין שם.

וכותב שם עפ"י דברי התפארת ישראל הנ"ל בשם התשב"ץ, דמבואר כי טענת בעינא חוטרא לידא היא טענה לאשה בלבד ולא לבעל, שהרי משמעות הטענה בעינא חוטרא היא שזקוקה למשענת לעת זקנתה שהוא צורך שבטבע האשה שחוששת לכך מחמת חולשתה, ואין בטבעו של האיש שיהיה חושש לכך.

ואף מדברי הפוסקים משתמע כך, שהרי כל הפוסקים הדנים אם יש חדר"ג שלא לגרש בע"כ אף במקום מצוה כגון בשהה עשר שנים ולא ילדה וידעו שהמניעה ממנה, לא הזכירו כלל שביכולתו לטעון אף טענת בעינא חוטרא לידא, אמנם אין מזה הוכחה גמורה משום שבדרך כלל הנדון הוא משום קיום מצות פו"ר שהיא מצות עשה וודאי שהיא עדיפה על טענת בעינא חוטרא, אולם מצב כזה שאין נדון משום פו"ר ורק משום בעינא חוטרא לא מצאנו עכ"ד⁶.

⁶ וראה בזה נמי בקובץ תשובות הרב אלישיב חלק ה סימן ריד שכתב בתו"ד: אלא שבנ"ד יש להבעל בת מאשתו הראשונה ויש לדון בטענה "בעינא חוטרא לידא"... אם מתקיים דוקא בבן זכר, או גם בבת סגי.

כתב רבינו הבית יוסף בשו"ת שלו (הל' גביית כתובה סי' א'): אי לא הוה ליה אלא ברתא אי הוה אמר לבני היתה זוכה הבת במתנה. ותדע דבת בכלל בנים דתנן בסוף פ' השולח המוציא את אשתו וכו' נשאת לאחר והיו לה בנים כו', והתם בבת נמי מוציאה מידי איילוניית והרי היא בכלל היו לה בנים, וכן בפרק יש בכור תנן מי שהיו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה וכו', והתם ודאי בת יחידה בכלל היו בנים ולא היו לו בנים היא, וכן בכמה דוכתי בתלמודא.

ואף על גב דבפ' יש נוחלין אהא דתנן והבנים את האב אמרינן ואיבע"א והתנחלתם אותם לבניכם ולא לבנותיכם, אלא מעתה למען ירבו ימיכם וימי בניכם ה"נ, ברכה שאני, די"ל דהתם שאני דגלי קרא דגבי נחלה יש חילוק בין בן לבת דכתיב וכו'.

והא דתנן בפ"ב דנזיר (י"ב ע"ב) הריני נזיר וכו', י"ל דהתם שאני דמן הסתם אין דרך לנדור נדרים אלא על הבן, כהאי דתנן בסוף קנים האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר, אבל בת שהכל עצבים בה (גדה ל"א ע"ב) מן הסתם אינה בכלל, וכן משמע קצת מדברי התוספות שכתבו שם בנזיר (שם) הריני פי' הודאה ושבח להקב"ה שחנני וזיכני ונולד לי בן. ע"כ. נראה מדבריהם, דמה"ט הוא דאמרינן התם דבן דוקא קאמר ולא בת, אבל בעלמא בת בכלל בן היא, ובהדיא כתב המרדכי בפרק המפקיד, דבלשון בני אדם חתניו בכלל בניו הם דבעל כאשתו וכו' עכ"ל.

מבואר מדבריו דכאן כוונת האשה באמת דוקא על הנולדת בן ולא בת, וג"כ אין מזה ראייה דבת אינה בכלל לשון בן ודו"ק. וראה לעיל מה שהבאתי מהתפארת ישראל בשם התשב"ץ, ולפי"ז בודאי מובן דמכאן אין ראייה לכל מקום אי לשון בן הכוונה גם על בת ודו"ק היטב.

וע"ע ברביד הזהב עה"ת (פר' בראשית) עה"פ: בעצב תלדי בנים וגו', מש"כ באריכות בענין זה דפשיטא דשם הכונה שם על לידת בנות ע"ש היטב, וראה שם בפ' ויוסף אברהם עוד הרבה בזה. - כתב בס' בית יוסף להבה (לרבי יוסף ב"ר צבי דוכס אשר למד בישיבתו של מהר"ם בנעט) נספחים דרוש לסיום סדר קדשים: וכיון שזיכני ה' לסיים סדר קדשים ביום ד' א' דחנוכה תר"ב לפ"ק. וחנני ה' בע"ה על מתניתין סוף מסכת קנים (ג, ו) אמר רבי יהושע זהו שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה. הנה מריה סתם מתניתין דמסכת קנים הוא רבי יהושע, כמו שמוכיח מסוגיא דזבחים דף ס"ז ע"ש. והנה אמר במתניתין (שם ברישא) האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר, עיין מתניתין עד לבסוף קבעה נדרה מביאה עוד שבעה פרידות.

עיין כתובות (דף סד, א רש"י ד"ה חוטרא לידא): "רוצה אני שיהא לי בן שיחזק בידי בזקנותי ואשען עליו". ובמגיד משנה (פט"ו מהל' אישות ה"י) כתוב: "חוטרא לידא כו' פי' בן שתשען עליו בשעת זקנתה". וכ"ה לשון השו"ע אה"ע (סי' קנד סעיף ו): "ואם טענה שחפצה לילד כדי שיהיה לה בן שתשען עליו (ואין לה כבר שום בן)".

ובשו"ת זית רענן (ח"ב סי' ג) כתב: "וגם בילדה אשתו זכר היא הטבה גשמיית כדאיתא בסוף נדרים בעינא חוטרא לידא כו' וכ"ה להדיא בש"ס כתובות פ' אף על פי וע"ש בפ"י רש"י דדוקא על בן זכר שאין רשות אחרים עליו". ובמסכת קנים (פ"ג מ"ו): "האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלד זכר" פירש הרשב"ץ (הו"ד ביכין שם): "שנשים שמחות טפי עם זכר מדהו"ל עי"ז חוטרא לידא".

אולם הנמוק"י יבמות סוף פרק ששי (דף כא, א בדפי הרי"ף) סובר להדיא דגם ע"י בת יש לה חוטרא לידא, עיין שם שכתב: "מחמת טענה שאומרת בעינא חוטרא לידא כו' דוקא שאין לה שום ולד ואפי' חד הא אית לה אפילו בת לא כייפינן ליה".

וכן פסק הרדב"ז בתשו' (ח"ג סי' תקעה) זה לשונו: "שאלה. מעשה באשה ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה והיא באה בטענה בעינא חוטרא לידה ומרא לקבורה ויש לה בנים מאיש אחר, אם שומעין לה וכופין אותו להוציא כו'.

וצריך להבין על מה נדרה אשה זאת, הלא צייתה תורה להביא קרבן ודי מה שצייתה תורה ולמה לה להביא עוד. וצ"ל כיון שחשקה נפשה לילד זכר ומתאוה לכן הגון וראוי לעבוד ה' על כן נדרה להביא עוד קרבן, וזכתה לכן הגון.

אלא שקשה, הלא אמרו (יומא מז, א) גבי קמחית שזכתה לז' כהנים גדולים, ושאלו אותה במה זכתה, ואמרה מימי לא ראו קורות ביתי שערות ראשי. וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה למה לה לנדור, הלא בלאו הכי יכולה לזכות לבנים הגונים אם תהיה צנועה. וצ"ל שהיתה יודעת בעצמה שלא עשתה כן ולא הלכה בדרכי צניעות, על כן רצתה להביא קרבן נדר והוי כולן עולות ומכפרת אפילו על עשה, אלא שתוכל להפסיד אם הכהן טועה צריכה להביא עוד שבעה. ועי"ש עוד מה שהארך.

כתב המהרש"א חידושים על המשנה: כשהוא חי קולו א' וכשמת קולו ז' כו'. ענינו מצינו הקולות ז' כדאמרין בברכות דשבת ז' ברכות ע"ש ז' קולות שנאמר בהבו לה' בני אילים כמפורש שם גם בערכין אמרו כלי שיר מקדש בז' נימין כמפורש שם ושומר י"א אף צמרו לעשות תכלת היינו נמי לענין קול כמ"ש המפרשים רמז על קול שולי המעיל שהיה תכלת והוא קול שמינית שיהיה לימות המשיח כמפורש שם בערכין וסמך לזה בדומיא דהכא זקני תורה כל זמן שמזקינים ונוטין למות מוסיפין תבונה בז' חכמות בדיבור בהם כמ"ש ואורך ימים תבונה אבל בזקני ע"ה טעם זקנים יקח דאפילו אותו דיבור וקול א' שלהם מתמעט בזקנותם ופי' הפסוק לנאמנים בעצמם שהיו סומכין לכיון דיבורם מסיר להם השפה שהקב"ה נוטל מהם בזקנותם שלא ידברו עוד דבריהם בטעם ובמכוון וק"ל.

אמר ר' יהושע זה הוא שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה כו' ויש אומרים אף צמרו תכלת-בביאור הגר"א (שבמשניות) כתב שהיש אומרים הוזה הוא מקביל לכן עזאי שסובר לעיל שצריך להביא שתי חטאות, א"כ מתחייבת לפי זה שמונה קרבנות, לכן גם היש אומרים חושבין שמונה קולות שיוצאים ממנו.

-במשך חכמה על הפסוק 'כי שם ה' אקרא' (דברים ל"ב ג') מביא שבספרי כתוב - שמלאכים מזכירים אחרי שלוש תיבות (קדוש קדוש קדוש, ה'), ומשה אמר די לי שאהיה אחד מז' מלאכים, לכן הזכיר השם אחרי כ"א תיבות (מראשית שירת האזינו עד לכאן) וכו', וכשמת - הנפש הישראלית מתעלה להיות כמלאך, לכן אמרו כשהוא חי קולו אחד, וכשהוא מת קולו שבע.

שתי קרניו לשתי חצוצרות - כתב הבאר שבע (תמיד דף לג'): ושתי חצוצרות בידם. לכאורה היה נראה לי דמקרניים עשויות אלו שתי חצוצרות, מדתנן בסוף מסכת קנין (פ"ג מ"ו) זהו שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה, כיצד שתי קרניו לשתי חצוצרות כו'. וכן משמע בעבודה זרה פרק כל הצלמים (מז, א) דבעי רמי בר חמא המשתחוה לבהמה קרניה מהו לחצוצרות. אך קשה דהא תניא בתוספתא פרק קמא דחולין (הי"א) ומייתי לה בגמרא בפרק הקומץ רבה (מנחות כח, א) חצוצרות היתה באה מן העשת של כסף עשאה של שאר מיני מתכת פסולה כו', א"כ כל שכן של קרן פסולה. והתוספות (ע"ז שם ד"ה קרניה מהו) מביאין הך משנה דהכא התם ובזבחים בפרק חטאת העוף (סח, א ד"ה כשהוא) בלשון זה ושתי חצוצרות של כסף בידם, וכתבו דלכן אי אפשר לתרץ דההיא דבהקומץ רבה בחצוצרות של משה דוקא קאמר, שלא היו כשרות לדורות כדאמרין התם. ומיהו מההוא דקנין לא קשה כולי האי, לפי שאפשר לפרש חצוצרות דהתם היינו שופר של ראש השנה, כדאמרין בסוף פרק במה מדליקין (שבת לו, א) ובפרק לולב הגזול (סוכה לד, א) דאשתני שמיהו חצוצרתא שיפורא חצוצרתא, ובסוף במה מדליקין (שבת לו, א) איכא ברייתא שקוראה לחצוצרות שופר. אבל לספרים דגורסין הכא ושתי

חצוצרות של כסף כדמשמע מדברי התוספות שהבאתי, וכן ההיא דפרק כל הצלמים, ליכא לשנויי הכי דאיירי בשופר, דהא הכא והתם לענין קרבן איירי, ועל הקרבן לא היו תוקעין בשופר אלא דוקא בחצוצרות כדכתיב (במדבר י, י) ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו'. ותירצו בשם ר"ת דשני עניני חצוצרות היו של כהנים בשל כסף ושל לויים בשל קרני בהמה. ולפי זה הא דתנן בפרק החליל (סוכה נא, ב) ועמדו שני הכהנים בשער העליון ושתי חצוצרות בידיהן, היינו נמי של כסף. כן נראה לי.

וראה תוי"ט שכ' שתי קרניו שתי חצוצרות - פי' הר"ב לשופרות דקרינן לשיפורה חצוצרות. [בסוף פרק במה מדליקין והא דקאמר התם נ"מ לשופר של ר"ה. ה"ה דהמ"ל דנ"מ לפירושא דמתני' דהכא אלא שפיר טובא קאמר דנ"מ לענין דין] דאי חצוצרות ממש הא תנן בסוף תמיד ושתי חצוצרות של כסף בידם. תוס' פ"ז דזבחים דף ס"ח ועוד תירצו בשם ר"ת דההיא דתמיד של כהנים והני דהכא של לויים לכלי שיר ושתי מיני חצוצרות היו:

ר"ש בן עקשיא אומר כו' זקני תורה אינן כן אלא כל זמן שהם מזקינים דעתם מתיישבת אליהם - בביאור הרז"ה למסכת קינים, כתב טעם סמיכות מימרא זו לכאן, לפי שסדר קדשים הוא כנגד חכמה - בפסוק והי' אמונת עתיך חוסן ישועה חכמה ודעת (שבת ל"א ע"א), ומסכת קנים שעניינה חשבון, היא תחלת החכמה, ולכן נחתמה המסכתא בשבח תלמידי חכמים וחכמתם. ומסיים: "המקום יזכני לאהבתו וליראתו, שהיא - שורש כל החכמה ותחילתה, כדכתיב ראשית חכמה יראת ה' וכו'".

הגאון ר' אברהם משה באב"ד ז"ל מסונדרלנד - אנגלי' אמר בשם דודו הרב מפאלדוואלטשיסק, זקני עם הארץ כל זמן שמזקינים - שהגוים מחכימים יותר ויותר, וכשהם מביטים לאחור אל אבותיהם וזקניהם, דעתם מיטרפת - בראותם איך זקניהם וזקני זקניהם היו בני בלי שם ובלי תרבות, נבערים מכל דעת ותבונה.

אבל זקני ת"ח כל זמן שמזקינן - כשמביטים לאחור אל אבותיהם וזקניהם, דעתן מתוספת עליהן - בראותם גודל וריבוי חכמתם, ועי"ז מתבוננים ודורשים מעצמם להעפיל אל החכמה יותר ויותר. (ס' ילקוט דברי אסף ע' י"ב בהגה"ה)

-החתם סופר (בסוף תורת משה חלק ה' באגדות הש"ס) כתב דשני חילוקים נמצאים בין זקני ע"ה לזקני ת"ח, א' שזקני ע"ה עצמם דעתן מיטרפת, משא"כ זקני ת"ח מתעצמים בחכמה ובתבונה. ב' לגבי עצם החכמה בחכמת הגוים ועמי הארץ, מיטפשת ונבזית, שהחכמה של דורות שעברו, עבר עלי' הכלח ונסרחת, ודורות האחרונים לועגים ומבזים אותם, אבל זקני ת"ח, אדרבה הבאים אחריהם מקבלים כל דבריהם באימה, ואם הראשונים כמלאכים כו'.

וזהו כפילות הלשון כאן "מסיר שפה לנאמנים" - שזקני הע"ה עצמם נעשים חסרי חכמה ומדע, "וטעם זקנים יקח" שאותו טעם וחכמה שלמדו והאמינו בהם כל ימיהם, יקח מדורות שאחריהם, שמבטלים כל דברי קודמיהם.

אמנם בזקני ת"ח "בישישים" - עצמם - "חכמה", "ואורך ימים תבונה" שלאורך ימים נשאר התבונה לאחריהם, ובזה מתרץ למה נאמר "בישישים חכמה, ולא נאמר "ב"אורך ימים תבונה, דלא קאי על הזקנים עצמם, אלא על החכמה גופיה.

וכעין זה מבאר החתם סופר בדרשות (דף תי"א טור ב') שזקני ע"ה דהיינו החכמים בחכמות אומות העולם, כיון שאין חכמים רק במורגשות, לכן כנשחלש ע"י הזקנה טבעם וגשמים, ממילא נחלש חכמתם,

אמנם תלמידי חכמים שחכמתם הוא במה שמעל הטבע, ואדרבה הגוף מפריע וחוצץ בעצמם מלעיין היטב, כשנחלש החומר שלהם, ממילא מתגבר כוח עיונם וחכמתם בדברים המושכלים.

-בס' נר למאור' (להגאון ר' ראובן מרגליות זצ"ל) הקשה ע"ז, דאף שבסוף מס' קנים הלשון הוא 'דעתם מתישבת עליהם', אבל בגמרא שבת (קנב, א) הלשון הוא: "ת"ח כל זמן שמזקינין חכמה נתוספת בהם", ולפ"ז צ"ע האיך יפרנס האור החיים הק' את הגמ' דשבת?

ומביא שם מס' בכורי אביב' לתרץ: 'כי שני ענינים הם', א' בהתחלת ימי הזקנה שאז יוסיף חכמה, שע"ז אמרו בשבת שם תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים חכמה נתוספת בהם. ב' זקן מופלג שמזקין יותר, שאז יחלש גם כח שכלו וחרפותו, אבל עכ"פ דעתו מתיישבת, ולכן דייקו ונקטו במשנה בקינין שם בכפילא, שני פעמים מלת זקן (מה שאינו בגמ' שבת), "זקני" ת"ח כל זמן 'שמזקינים', היינו שכבר היה זקן ומזקין יותר והוי מופלג בזקנה, אבל ת"ח בתחילת ימי זקנה מוסיף חכמה, ולכן אין ממונים אלא זקנים", עכ"ל. ועי' ב'פרדס יוסף' ויחי שם (ח"ב ע' תתי"ט) שהקשה ומתרץ ג"כ כנ"ל. ועי' בזה גם בקובץ 'אור ישראל' (מאנסי - ניו יארק) תשרי תשנ"ט (גליון י"ג ע' קצח).

זקני ע"ה וכו' שנאמר מסיר שפה לנאמנים וכו' - כתב בספר קול הרמ"ז להג"ר משה זכות זצ"ל על המשניות: נראה לי דדייק מה ענין שפה אצל נאמנים, ולכן נראה דלא מפרש ליה לשון אמונים, אלא לשון ואומר (ירמיה כג, לא) וינאמו נואם, ור"ל מדברים, וכן פירש ספר השרשים (ע' נאם), ולכן זקנים דסתמיך ליה ר"ל זקנים שעסקו בדברי שיחה ופטפוטין ולא בתורה.

****

לסיומא דקינים

כתב החיד"א בספרו פתח עינים: ר"ש בן עקשיי' אומר זקני עם הארץ כל זמן שמזקינין וכו' אפשר לתת טעם לזה דעם הארץ שאין בו תורה על הרוב חוטא כמה חטאים בבלי דעת ובכל חטא הסט"א נכנסת בקרבו וכשהזקין הרי הוא מלא זוהמות הסט"א ולכן דעתם מטרפת עליהם שהסט"א הזקינה ונשתרשה בו וניצוצי השכינה אשר היו בו מעט מעט בלכתם ילכו ולכן אובד עצות הוא וז"ש מסיר שפ"ה גימט' שכינה. כל קבל דנא זקני תורה מנגד לאיש כסיל כי הרבו תורה ונתרבת הקדושה ולכן דעתם מתישבת עליהם: ואפשר לרמוז עוד כי הנה בפירוש הרז"ה למכילתין (נדפס בסוף שיטת קדושין לא' מקמאי והיא לו נדפס"ה בקושטא) כתב פירש ר' משה הכהן אבן גיקיטיליי"א נאמנים דברנים כי שרשו נאם וכו' על כן נכון לשומו בזקני עם הארץ שאין להם בשרש החכמה אלא הדבור בלבד עכ"ל ואפשר דאפיקיה קרא בסגנון זה לומר שהם נאמנים בדבריהם וס"ד אמינא מאחר שהשכינה בחינת דבור וזה דבריו אמיתיים שתשרה בו שכינה לז"א מסיר שפה לנאמנים שפה גימטריא שכינה כי העיקר הוא תלמוד תורה וזה שאינו יודע תורה שכינה בורחת ממנו דכיון דמעט מעט נכנסת הסט"א בו כשהזקין הסט"א פרחת בכלו וקצר המצע מהשתרע: ואשא עיני ואראה להרב באר שבע בתשובו' סוף סי' ע"ד דיהיב טעמא בסיום הש"ס בנדה תנא דבי אליהו כל השונה הלכות וכו' דכלפי ששינו קינין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות סד"א שלא ישנה אדם אלא באלו ההלכות קמ"ל דכל השונה הלכות אעפ"י שאינן גופי הלכות מובטח לו שהוא בן העה"ב ואחר זה כתב וז"ל וכי תימא א"כ למה לא מסיים נמי מסכת קנים בהאי תנא דבי אליהו י"ל טעמא רבא איכא במילתא משום דהתם מסיים בדבר טוב בדדמי שיש לו שייכות וקשר עם הקודם רשב"ע אומר

זקני עם הארץ וכו' עכ"ל ולא ידעתי מה הוקשה לו ממס' קנים אך בחלקו"ת ישית. הא כל עצמו לא אתא אלא שישנו בנותן טעם למסדר הש"ס באשר הוא ש"ס תנא דבי אליהו בשילהי נדה. וא"כ מאי קשיא ליה במס' קנים ליכא גמרא ולא חלו בה ידים. ואם נפשך לומר דהא דר"ש בן עקשיא בריתא היא פ' שואל. מ"מ הבריתא בשם ר' ישמעאל בר' יוסי נאמרה וזו בשם ר"ש בן עקשיי. וסוף סוף לכל הדברות המסדר בסוף קנים הא דר"ש בן עקשיא מסתברא דקדים טובא הרחק מאד ממסדר הש"ס. ואין להקשות למה שאמר דחש מסדר הש"ס בנדה ממס' קנים והדברים פשוטים דזו משנה וזו גמרא אלו ואלו דברי אלהים חיים.

ובספרו מראית העין כתב החיד"א: זקני תורה כל זמן שמזקינים דעתם מתישבת עליהם שנאמר בישישים חכמה ואורך ימים תבונה. לפי הפשט הכונה כי הת"ח כשהוא בחור הוא חריף ולפום חורפא מצדד אצדודי יותר מדי ומראה פנים לכל צד. ואולם זמנין דמשכחת אגב חורפא נטה מקו האמת. ברם בזקנותו הגם דאינו חריף כל כך מ"מ זקני תורה דעתם מתישבת עליהם מתישבת דייקא וכל אמת אמת תפסיה: ואפשר לרמוז כי זקני עם הארץ דעתן מטרפ' שנאמר מסיר שפה וכו' דכיון דהוציאו ימיהם להבל אין השכינה שורה בהם וז"ש מסיר שפ"ה גימטריא שכינה. ולכן דעתם מטרפת. כל קבל דנא בישישים חכמה ר"ת גימטריא י' הרומז לחכמה. וס"ת גימטריא מ"ה שם הוי"ה דאלפין כי על ידי תורת' משך חכמ"ה לשם מ"ה ויהיה יחוד קב"ה ושכינת' ומשם יומשך להם בסוד הדעת ודעת"ם מתישבת עליהם. ורמוז ואורך ימים תבונה ר"ת תיו. תיו תחיה. גם תי"ו גימטריא קדוש ו' רמוז לקודשא בריך הוא וס"ת גימטריא אדני מ' ליחדם ה' ברב רחמיו ירחם עלינו ויוסיף לנו לעבודתו ועסק תורתו שנות חיים.

~סליק מסכת קינים~